



İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül... Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

Garb'ın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahi şudur ancak emeli:
Değmesin ma'bedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar ki şehadetleri dinin temeli
Ebedi, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, İlahi, boşanıp karlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer, belki, başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Mehmet Akif ERSOY

12. SAYI

Eylül • Ekim • Kasım
SONBAHAR 2019

DÖRT MEVSİM EDEBİYAT

**Turhal Milli Eğitim Müdürlüğü
Adına İmtiyaz Sahibi ve Genel
Yayın Yönetmeni**
Mehmet YILDIZ
İlçe Milli Eğitim Müdürü

Yazı İşleri Müdürü
Aziz DURGUN
Şube Müdürü

Yayın Kurulu
Mehmet YILDIZ
Zübeyde ANDIÇ
Güven ZORLU
Veysel KILIÇGİL
Filiz YAVUZ
Abdurrahman ALKAN
Abdullah ÇÖMEZ

Kapak-Dizgi
Abdulvahap SEZGİN

ISSN
2548-0219

Yönetim Yeri
Turhal İlçe Milli Eğitim
Müdürlüğü Kaymakamlık
Konağı, Zemin Kat
TURHAL/TOKAT

İletişim
Tel: 0356 275 36 00
Faks : 0356 275 25 76
dortmevsimedebyat@gmail.com
mehmetyildiz060@gmail.com

Baskı
Bizim Büro Matbaacılık
Büyük Sanayi 1. Cade.
Sedef Sokak. No:7/1
İskitler/ANKARA
Telefon: 0312 341 51 56

Para ile Satılmaz
“Dört Mevsim Edebiyat” adı
anılarak alıntı yapılabilir
“Dört Mevsim Edebiyat” Dergisi
Tokat/Turhal İlçe Milli Eğitim
Müdürlüğü Yayınıdır

İÇİNDEKİLER

- 3 SUNU • Mehmet YILDIZ
- 4 LOCUS SOLUS • Arif AY
- 7 MASAL BİTTİ • Mehmet YILDIZ
- 8 BAĞIŞLA • Yunus VARLIK
- 9 KURGAN • Mustafa KAYA
- 10 TAŞ VE BOMBA • Abdullah ÇÖMEZ
- 11 RÜCU • Mehmet MISIRLIOĞLU
- 12 MİNNET • Abdurrahman ALKAN
- 16 ÇİZGİ • Ayşe KILIÇGİL
- 17 GRİ BİR SABAH • Ayşegül SEZEK
- 20 GERÇEKTİR TÜM YALANLAR • Güven ZORLU
- 21 YAZINSAL KAYGILAR • Zübeyde ANDIÇ
- 22 PROF. DR. ORHAN KEMAL TAVUKÇU İLE SÖYLEŞİ •
Filiz YAVUZ
- 39 BİR DOKTORUN NOTLARI • Nurgül BALDEMİR
- 40 ÖZGÜN ÜTOPYALAR • Enes Ali ALTINTAŞ
- 41 LAF • Gülüzar KILINÇ
- 42 DEDEM • İsmail ÇAKMAK
- 44 TEST SÜRÜŞÜ • Mehmet Mustafa ERDAL
- 46 İÇİMDEKİ MÜZİK • Veysel KILIÇGİL

SUNU

Merhaba değerli dostlar,

Tüm edebiyat dostlarını, fikir işçilerini, fikir çilesini çekenleri, söyleyecek sözü olanları, hayalleri olanları ve derdi olanları sevgi ve hürmetle selamlıyoruz.

Bu sayımıza Üstat Arif AY'ın "*Locus Solus*" yazısıyla başlıyoruz.

Bu sayımızda Mehmet YILDIZ "*Masal Bitti*", Yunus VARLIK "*Bağışla*", Mustafa KAYA "*Kurgan*", Abdullah ÇÖMEZ "*Taş ve Bomba*", Mehmet MISIRLIOĞLU "*Rücu*" şiirleriyle;

Abdurrahman ALKAN "*Minnet*", Ayşegül SEZEK "*Gri Bir Sabah*", İsmail ÇAKMAK "*Dedem*" adlı hikayeleriyle;

Güven ZORLU "*Gerçektir Tüm Yalanlar*", Zübeyde ANDIÇ "*Yazımsal Kaygılar*", Nurgül BALDEMİR "*Bir Doktorun Notları*", Enes Ali ALTINTAŞ "*Özgün Ütopyalar*", Gülüzar KILINÇ "*Laf*" adlı denemeleriyle;

Ayşe KILIÇGİL çizgileriyle;

Mehmet Mustafa ERDAL yine eğitim içerikli "*Test Sürüşü*" adlı yazısıyla;

Veysel KILIÇGİL SHARON M. DRAPER'ın "*İçimdeki Müzik*" kitabının tanıtımıyla yer alıyor.

Her sayıda alanında temayüz etmiş farklı meslek sahipleriyle söyleşiler gerçekleştiren Filiz YAVUZ'un bu sayıda da önemli bir konuğu var : 15 yılı aşkın "**Yunus Emre**" üzerine çalışan Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU. Söyleyişiyi okuduğunuzda siz de hakkını teslim edeceksiniz. Gerçekten büyük bir emekle ortaya çıkarılmış yeni fikirler var. Yunus Emre ile ilgili yeni tartışmalar başlatacak, gelecekteki araştırmacılara yeni ufuklar açacak bu çalışmalara biz de Türk edebiyatı adına teşekkür ediyoruz. Bu söyleşiyi hem bir mutasavvıf hem bir halk ozanı olarak Yunus Emre ile ilgili ezber bozan fikirleri eğitim camiasına duyurmak gibi bir işlevi yerine getirdiğimiz için de mutluyuz.

Hayatı okumak için ...

Kendimizi Okumak için ...

Yeni bir "**Mevsim**"in güzelliğinde buluşmak üzere

Mehmet YILDIZ

LOCUS SOLUS

Arif AY

Yukarıdaki başlık, Raymond Roussel’in, Tahsin Yücel tarafından Türkçeye çevrilen romanının adı. Breton’un, Dali’nin, Alain Robbe-Grillet’nin, Foucault’nun da beğenisini kazanan bu 204 sayfa romanı okumakta hayli zorlandım doğrusu. Bizdeki “ kök söktürmek” deyimini bu romanı okumak konusunda kullanılacak en yerinde bir deyim bence. Neden mi? Açıklayayım öyleyse.

Tahsin Yücel, Fransızca’yı Türkçenin anlatım mantığına göre değil de, Türkçeyi Fransızcanın mantığına uydurmuş. Dolayısıyla, romanı anlayabilmek için Türkçeyi bilmek yetmiyor, Fransızcanın da sözdizim kurallarına vâkıf olmak gerekiyor. Örneğin şu cümlelerin Türkçe ifadeye mi yoksa Fransızca ifadeye mi daha uygun olduğuna siz karar verin.

“Okuma sırasında Echenoz’un dikkatini hepsinden çok aşağıdaki oluntu çekmişti.” (‘Oluntu’ sözcüğünü, Ali Püsküllüoğlu’nun “Öz Türkçe Sözlük”ü başta olmak üzere baktığım Türkçe Sözlüklerde bulamadım. “Oluntu”,episode’u karşılar mı?)

“Duhl-Seroul zaman zaman korkunç aybaşı bulanımları geçiriyor, bunun sonucunda dabeyine ulaşarak taşkın delilik nöbetlerine neden olan kanamalar doğuyordu.”(Kanamalar nasıl ‘doğuyor’sa?)

“Bir devrim patlak verebilirdi. Ama Duhl-Seroul bu sapınc anları dışında halkını en bilge iyilikle yönetmekteydi öyle ki halk böylesine iyi bir yönetimi çok severek tatmıştı. Hükümdarı devirerek bilinmedik bir serüvene atılmaktansa, uzun gönenç dönemleriyle ödünlenen bu geçici sıkıntılara sabırla katlanılıyordu.”

“Her topluluk, Forukko’nun korumasının muştuladığı mutlu bolluğun simgesi funda toprağını seçerek kendi payını yolladı.” (Bereket sözcüğünü kullanmamak için ‘mutlu bolluk’ dersiniz, okura pösteği saydırır, Türkçeyi de Türkçelikten çıkarırsanız.)

“Gözlerimizi şimdi bizim için eski bitkiyle birlikte en çekici şanla donanmış simgesel çocuğa diktik, hemen sonra da oyuntunun bulunduğu yüksek kitlenin alt bölümünde taştan yontulmuş, dörtgen biçimi üç kabartma aldı gözlerimizi.”

Bunlar kitaptan birkaç örnek. Amacım burada çeviri eleştirisi yapmak değil; bu vesileyle, bir okur olarak, ister Batı’dan olsun, ister Doğu’dan, yapılan çevirilerin çoğunu sağlıksız bulduğumu, okumakta güçlük çektiğimi belirtmektir. Çeviri yapma cesaretini gösteren kişiler, çeviri yaptıkları dili, örneğin Arapçayı, Farsçayı, İngilizceyi, Fransızca’yı, Almancayı mutlaka iyi biliyorlardır.

Ah, bir de Türkçeyi iyi bilseler!.. (Cesaretin cahillikle bir akrabalığımın olduğunu hatırlatmama gerek yok sanırım.) Örneğin Fecr Yayınevi'nin yayınladığı Dr. Ali Şeriatî'nin iki ciltlik "Medeniyet Tarihi" adlı kitabını kaç kez elime aldım, sırf bozuk Türkçesinden dolayı okuyamadım. Bunun gibi daha pek çok örnek verebilirim.

Tahsin Yücel'in şüphesiz çok iyi Fransızca ve Türkçe bildiğine inanıyorum. Fakat Yücel, anlatım tercihini Türkçeden yana değil de, Fransızcadan yana kullanıyor sanki. Sıkıntı da zaten bu tercihten kaynaklanıyor. Neyse, bu konuyu burada noktalıyorum. Benim asıl değinmek istediğim başka bir şey.

Tarih tekerrür eder mi, etmez mi? Bu soru çok tartışılmış, sonuçta eder diyenler de olmuş, etmez diyenler de. Bence, tarihte "mutlak doğrular" ve "mutlak yanlışlar" vardır. Bu doğruları ya da yanlışları ilâhî dinler belirler. Bunu için de, bu doğrular ya da yanlışlar mutlaklıklarından dolayı değişmezlik kazanır. Tarih saatinin akrebi ya da yelkovanı tabii seyri içinde bazen doğruyu, bazen de yanlış işaret eder. Bu bir tekerrür değildir aslında. Çünkü tarihte vuku bulmuş hiçbir vakıa bir başka zamanda aynısıyla tekrar etmez. Bilindiği gibi bir ırmakta iki kez yıkanılmaz; çünkü şartlar değişmiştir.

Locus Solus'tan aktaracağım olay da bu bakımdan tarihin bir tekerrürü değil, doğruların ya da yanlışların her çağda ve zamanda değişmezlik gösterdiğine örnektir. Yazar Raymond Roussel, romanına İbni Batuta'nın seyahatnamesinden bir olayı aktarır. O bölümden ilginç bulduğum bölümleri alıyorum buraya:

"İbni Batuta tek başına Tombaktu'ya girdiği zaman, kent sessiz ve büyük bir üzüntü içindeydi.

O sırada, tahtta bir kadın, kraliçe Duhl-Seroul oturmaktaydı; daha yirimi yaşında olduğundan, henüz bir eş seçmiş değildi.

Duhl-Seroul zaman zaman korkunç aybaşı bunalımları geçiriyor, bunun sonucunda da beyne ulaşarak taşkın delilik nöbetlerine neden olan kanamalar doğuyordu.

Bu bunalımlar yerlilere ağır zararlar vermekteydi: Kraliçe saltık erki elinde bulundurduğundan, bu dönemlerde hemen anlamsız buyruklar vermeye başlıyor; nedensiz yere ölüm cezaları yağdırıyordu.(...)

İnsanlar, yıldı ve kıtlığın yumruğu altında, günden güne, akıllara durgunluk verecek ölçüde uzayıp durumu katlanılmaz kılan nöbetin sonunu bekliyorlardı.

Tombaktu'nun alanında, halkın inancına göre büyük bir gücü bulunan bir tür put yükselmekteydi.(...)

Kraliçenin bu son deliliği gittikçe ağırlaşınca, toplu olarak toprak heykele gidip bu yıkımın hemen giderilmesini istemeye karar verdiler.

İbni Batuta'nın görüp betimlediği büyük alay, başında din adamları ve yüce kişileri, belirli töremler uyarınca, uzun uzun ateşli dualarda bulunmak üzere Federal'in (putun adı) yanına gitti.

Aynı akşam, bölgenin üstünden azgın bir kasırga, her şeyi kasıp kavuran bir tür hortum geçti, Tombuktu'nun içinden de çevredeki yapılarla korunan Federal'a (puta) zarar vermeden, çabucak geçip gitti. Sonraki günlerde, havanın düzensizliği sonucu, sık sık sağanaklar boşandı.

Bu arada kraliçenin şiddetli deliliği daha da ağırlaşıyor, her saat yeni yıkımlara neden oluyordu.”

Şimdi bu olayın geçtiği 14.yüzyıldan bugüne, tarihi tekerrür ettirmeden gelebiliriz ve dünya yuvarlağının bir bölgesinde aynı olayla yeniden karşılaşırız. Tabii, Duhl-Seroul bekâr olmayabilir. Evlidir fakat bu, olayın özünü pek değiştirmez. Siz ne dersiniz?

MASAL BİTTİ

Mehmet YILDIZ

bir yetimin gözlerinden süzıldüm
buz kestim yanaklarında

şairi meçhul bir şiirim
kalakaldım
orta yerde

içli bir bakışta kaybettim ömrümü
bit pazarında buldular
sattılar haraç mezat

bensiz bir sabaha doğar güneş
imza sirkülerinde
imzasız kalır adım

masal bitti
üç taş düştü gökten üç elma yerine
bana sana ona

rahmet duasına çıktık gökdelenlere
taş yağdı başımıza
ve bitti masal

BAĞIŞLA

Yunus VARLIK

Yıldırım Türk'e

bilmem
niçin kan dökülür
uzatmadan pençesini ölüm
niçin tırnaklarını yer sabiler
turnalar göğe küskün
iki sırta bir duvar
közü yok ölgün yüreğimizin
uluorta yağmalanmış ömrümüz
çimentolu ellerde
oysa ne şendik
yüzü yırtılmadan maviliğin
bilmem ne vakit titrer bozkır
yağmur değer yüzümüze
bağışla Veysel
sadık kalamadık yâre

KURGAN

Mustafa KAYA

Yine mi akşam
Yine mi bu sensiz gecenin kapısını çalan
Kırk kilit vurdum da dilime
Soluduğum, nefesinden arta kalan

Yine mi gece
Yine mi bu sensiz sabaha dayanan
Dünyada unuttum ilkbaharı
Saçlarını büyütüyorum, boynumda urgan

Yine mi sabah
Yine mi bu sensiz günü taşıyan
Yüreğim sabırsız bir katar
Sevdanın yüküne kurgan

TAŞ VE BOMBA

Abdullah ÇÖMEZ

Filistin'in Direnen Kadınlarına

Ey namluları kan kusan tek dişliler
Sokaklarında top sektiren çocukları
Kapı önlerinde dillenen kadınları
Derdini çeke çeke gezdiren babaları
Kundaklarında öksüz hülyalara dalan bebeleri
Yarısız bırakan
Ellerinizi kurusun

Lekeyle katmerli çirkin maskenizle
Amansız dert gibi sokuldunuz böğrümüze
Kan güllerinden adacıklar kuran
Zindan taşlarından cehennemler
Yeşerten çizmelerinizle ezdiniz
Ezdiniz insanlığı

Yok mu bir zerre merhamet içinizde
Tanrılarınız ne der ne buyurur halinize
Ellerinizde soğuk demirin kırıyla kibriyle
Evlerinde yatamayan anaları çocukları
Tozlu kanlı gözyaşları içinde
Taş döşeklere seren
Yüreğiniz kurusun

Tomurcuklanıp elbet açar zambaklar
Unutma her ahın bir sonu var
Yükselir harabeler arasından
Gözü yaşlı analara yetim kalan bebelere
Muştular gelir ötelere perde perde

RÜCU

Mehmet MISIRLIOĞLU

Erenlerin bağı derler bir yol var Anadolu'da.
Yunus'u geçer ummanları,
Mevlana'sı aşar arşîâlâları,
Âdem'i takılır bir çakıl taşta,
Taş taş değil sanki bir kaya.
Ağlamak sızlanmak neye ey beşer?
Hesabına dimağlar şaşar.
Dününe sırt çeviren
Yarımına kurşun atar.
Ne kadar yorgun insanlık?
O denli telaşlı.
Savruluyor herkes oradan oraya,
Hâl yok kimsede soluklanmaya,
Beklenen kıyamet,
Kıyamet galiba.
Zaman harcanan bir bozuk para,
Kurtuluş ancak kendi sırrında.
Umut kesme ey nesil, kalk ayağa!
Ellerinle devşir aydınlığı,
Özünü kucakla.
Sabahı getir yine bu bağa,
Erenler diyarı Anadolu'ya!

MİNNET

Abdurrahman ALKAN

Müdür Yardımcısı İsmail Bey, dışarıdan gelen gürültünün içerisinden yarım yamalak “Hasan bayıldı. Koşun!” sözünü duyunca hızla masasından kalktı. Önünde bir kalabalığın toplandığı öğretmenler odasına girdiğinde Hasan’ı bir koltuğun üstüne yatırdıklarını gördü.

“Hocam hemen hastaneye götürmeliyiz, durumu ciddi görünüyor.” dedi Coğrafya Öğretmeni Ahmet Bey.

Beş bin nüfusluk ilçenin hastane binasına geldiklerinde, Hasan hâlâ gözlerini açmamıştı. Hastanenin tek doktoru Müfit Bey, yılların tecrübesi ve samimi ilgisiyle hastayı muayene ettikten sonra doğruldu. İsmail Bey, endişeyle kendisine bakıyordu. Müfit Bey üzgün ama net bir ses tonuyla “Hocam,” dedi “Bu çocuk aç!”

İsmail Bey, biraz daha izahat bekleyen gözlerle doktora baktı. Müfit Bey, kahır taşıyan bir yüz ifadesiyle “Hocam, delikanlı açılıktan baygınlık geçirmiş.” dedi. Müdür yardımcısının bakışlarında “Peki şimdi ne olacak Doktor Bey?” endişesini görünce de, rahatlatan bir sesle “Delikanlıya serum vereceğiz. Serum bitince hiçbir şeyciği kalmaz. Ben ilgilenirim, siz gidebilirsiniz.” dedi.

Doktor Müfit Bey, adının Hasan olduğunu öğrendiği, koluna serum bağlı, gözleri kapalı gence merhametle baktı. Güneşten kavrulmuş yağız bir yüz, yazları köyde birçok işe koşmaktan yorulmuş bir beden...

Müfit Bey bu çevrenin insanıydı. Yokluk içerisinde okumuş, okulunu bitirince de görev yeri olarak kendi memleketini seçmişti. Hasan’ı hemşireye tembih ederek odasına geçti. Hasan’ın yaşadığı hayatı, düşünmeye başladı.

Kaldığı ev ilçenin kenar mahallelerinden birinde olmalıydı. Pencerelelerinin çerçeveleri eskimiş, kapılarının boyları dökülmüş, duvarlarının kireci alacalanmış, iki göz kerpiç bir ev.

Kaldığı odanın küçük penceresi, gece gündüz hiç açılmayan tül ile güneşlik arası bir perde ile örtülüydü. Odanın bir yanında Hasan’ın oturduğu, ders çalıştığı ve uyuduğu köy usulü bir sedir uzanıyordu. Küçük bir tezgâhın üstüne dağılmış birkaç tabak, eski bir çaydanlık ve küçük bir tüp, insanı mutsuz eden bu dekoru tamamlıyordu.

Muhtemelen kendisine benzeyen kiracıların hikâyelerini taşıyan çivilerle dolu boş duvarlara, bir ev huzuru verebilmek bir insanın tek başına başarabileceği bir iş değildi.

İnsanı hangi mevsim olursa olsun üşüten bu çıplak ev, bir yuva sıcaklığından çok uzaktı. Huzursuz olmak için başka bir sebebe gerek olmayan bu dekorda yalnız bir gencin yaşaması, sebat göstererek okuması takdire değerdi.

Benzeri bir hayat yolundan gelen Müfit Bey, Hasan'a aynı kaderi paylaşan insanlara mahsus bir yakınlık hissetti.

Hasan, gözlerini açtığı anda ilk olarak kolundaki serumu fark etti. Ve her şeyi anladı. Şaşırmadı. "Ben neredeyim?" diye şaşkın şaşkın etrafına bakmadı. Çünkü son zamanlarda bedeninde bir halsizlik hissediyordu. Yeterli beslenemediğinin farkındaydı.

O sabah evde doğru dürüst yiyecek bir şeyin kalmadığını üzüntüyle görmüş, okuma hevesine kapılıp köyden ayrıldığı için ilk kez pişmanlık duymuştu.

Ne olacaktı sanki okuyup? Nihayetinde köyde kurulu bir düzenleri vardı. İlk mektebi güç bela bitirecek, sürünün peşine takacaklardı kendisini. Bir köpeği olacaktı bir de kavalı. Kasketi başına geçirecek dağların yolunu tutacaktı. On yedisine gelince nişanlayacaklar, askerden dönünce de evlendireceklerdi. Belki erkek bir çocukları olacaktı. Hasan'ın ömrünü tükettiği yolları bu sefer o adımlayacaktı.

Tekrarlanan, tecrübe edilen, ezberlenen bir hayatı yaşayacaklardı aile olarak, köyedeki herkes gibi.

Riski olmayan bu hayat, bir bakıma rahattı. Annesi, babası, amcası yanı başında olacaktı hayatın her anında.

Ama Hasan, başka bir hayat düşlüyordu. Köylerinde görev yapan öğretmenleri gibi mesela. "Ufkunuzu geniş tutun çocuklar." diyordu her zaman. Bu söz, küçük Hasan'ı heyecanlandırıyordu. Ufkunu, kuzularını otlattığı Maden Dağı'nın kapatmasını istemiyordu. Aşmak istiyordu o dağı. Ötesine geçip, geniş dünyaya bakmak istiyordu.

O yüzden annesinin araya girmesiyle 'Neyse, üç gün sonra açlıktan nefesi kokar ve köye döner.' diyen babasının rızasını yarım yamalak alarak ilçeye gelmiş ve eski bir ev tutarak okumaya devam etmişti.

Köye gittikçe evden yiyecek getiriyordu Hasan. Yıllar böyle devam etmişti. Lise son sınıftaydı artık. Üniversite sınavı yaklaştığı için bir süredir köye gidemiyor evdekilerle idare ediyordu. O sabah evden pek bir şey yemeden çıkmıştı. Malum olay da öğleye doğru sınıfta olmuştu.

Hasan'ın düşünceli ve dalgın gözlerle izlediği serum damlaları henüz bitmişti ki hemşire gelerek serumu kolundan çıkardı. Hasan'a gülümseyerek "Yan odaya buyurun." dedi. Hasan nereye gittiğini bilmeden hemşireyi takip etti. Masada yemek vardı. Hemşire "Bu sizin için delikanlı." diyerek dışarı çıktı. Şaşkınlığı geçen Hasan yavaşça masaya oturdu.

Yemeği henüz bitirmişti ki koridordan bir ayak sesi duydu. Orta yaşın üzerinde, yüzünde samimi bir tebessüm taşıyan, beyaz önlüklü bir adam kapıda belirdi.

“Afiyet olsun yakışıklı.” diyerek yavaşça Hasan’ın karşısındaki sandalyeye oturdu. Her şeyi bilen, anlayan bir bakışla Hasan’a baktı.

“Hasan,” dedi tok ama rahatsız etmeyen bir ses tonuyla. Hasan, çekingen bakışlarını karşısındaki adama çevirdi. Müfit Bey, Hasan’ın gözlerinin içine bakarak:

“Üniversite sınavına az bir zaman kalmış. Senden bir ricam var. Bir aylığına benim misafirim olmanı istiyorum. Her gün lokantada öğle ve akşam yemeği yiyeceksin. Benim ikramım. Kabul edersen beni çok mutlu emiş olursun.”

Müfit Bey, beklemediği bir teklifle kaşları çatılan Hasan’a hemen müdahale etti. “Hasan,” dedi. “Bu bir ikram. Say ki evimize gelmişsin, misafirimsin. Ev sahibinin ikramını geri çevirmek var mı bizim âdetimizde?”

Hasan’ın çatık kaşları biraz yerine gelir gibi oldu. Bundan cesaret alan Müfit Bey, işi muzipliğe vurarak devam etti: “Üstelik ben senin doktorunum. Biraz önce seni ölümden döndürdüm. Bana borçlusun, dediğimi yapmak zorundasın.” dedi gülümseyerek. Hasan da kıpkırmızı bir yüzle gülümsedi önüne bakarak. Doktor olduğunu o an öğrenmişti.

“Seni merak etmesinler. Şimdi okuluna git. Okuldan sonra da lokantaya uğra. Salih Usta’ya benim gönderdiğimi söyle. Unutma her gün... Gitmezsen bozuşuruz. Salih Usta’yı ararım. Ona göre...”

Hasan, çok itiraz edemedi. Tamam dercesine başını salladı. Ayağa kalkarak doktorun elini sıktı ve dışarı çıktı. Müdür Yardımcısı İsmail Bey’in Toros’uyla geldiği hastaneden tuhaf duygular içerisinde yürüyerek ayrıldı.

Hasan, dersten sonra lokantaya gitti. Salih Usta, Hasan’ın anlattıklarını hiç yadırgamadan, şaşırmadan dinledi. Sadece adını sordu en sonunda. “Tamam Hasan.” dedi. Hasan, duvar dibinde bir masaya geçti. Salih Usta, garsonu çağırarak bir şeyler söyledi. Garson, Hasan’a doğru baktı. Bir süre sonra yanına geldi. “Ne alırsınız diyerek?” yemek isimlerini sıraladı. Hasan biraz mahcup, aklında ilk kalanı söyledi.

Sayılı günler geçti. Okul bitti. Hasan, sınava girdi. Yatağını yorganını bir iple sardı. Üç beş kap kacağını bir torbaya doldurdu. Yıllarını geçirdiği bu küçük ilçede yapacağı son bir şey vardı.

Hastanenin bahçesinde dolaşmaya çıkan Müfit Bey kendisine doğru gelen Hasan’ı görünce biraz şaşırıldı. “Ne o Hasan, hasta mısın yoksa?” dedi. Hasan, gülümseyerek “Yok, iyiyim.” dedi. “Buraya sağlam insanlar pek gelmez de.” diye takıldı Müfit Bey.

“Okulum bitti.” dedi Hasan, “Köye gidiyordum da sizi göreyim dedim.” Müfit Bey, çok şey söylemek isteyip de söyleyemeyen, bütün duygularını ‘Çok sağ olun’ cümlesinde yoğunlaştıran Hasan’ın minnet dolu gözlerine baktı. Kalpten kalbe bir yol açıldı. “Allahaismarladık” diyen Hasan’a sarılarak “Güle güle.” diyebildi.

Müfit Bey, ağır adımlarla hastaneden ayrılan Hasan’ın arkasından baktı ve “İlahi çocuk,” dedi “Durduk yere ağlatacaktın beni.”

Müfit Bey, akşama doğru lokantaya uğradı. Salih Usta’ya “Benim hesap için gelmiştim.” dedi. Salih Usta, anlamayan gözlerle doktora baktı. Doktor Bey, şimdiye kadar çok hayırseverlik yapmıştı. Kimi zaman köyden ilçeye gelmiş bir garibanı kimi zaman hastaneye gelen yaşlı bir çifti bazen de sokakta gördüğü bir çocuğu lokantaya göndererek yemek yedirmiş sonra da gelip hesabını ödemişti. Ama bu sefer bir yanlışı vardı galiba.

“Ne hesabı Doktor Bey?” diye sordu. Müfit Bey, doğal bir şekilde, “Hani şu gönderdiğim öğrenci... Bir ay yemek yiyecekti ya...”

“Ha...” dedi Salih Usta, Hasan’ı hatırlayarak. “Onun borcu yok ki.” dedi gülümseyerek. Yüzü asılan Müfit Bey, “Nasıl yani, yemeğe gelmedi mi yoksa?” dedi.

“Yok, yok!” dedi Salih Usta, “Geldi de... Borcu yok. Çünkü akşamları gelip bulaşıkları yıkadı.”

Doktor şaşırılmıştı. “Nasıl olur?” dedi. “Yemekler benim ikramım, gidip yiyeceksin demiştim. Sahi, sana ne dedi?”

“Çocuk geldi, dedi ki; beni Doktor Bey gönderdi. Hayatı öğrenmem için galiba yemeği ye, akşamları da bulaşıkları yıka.”

Müfit Bey donup kalmıştı. İşin aslını öğrenen Salih Usta da doktorun şaşkınlığına katıldı. İkisi de bir süre sustular. Hasan’ı düşündüler. Temiz vicdanına, minnet kabul etmeyen karakterine hayran oldular.

Söyleyecek söz kalmamıştı. Müfit Bey müsaade istedi. Başına ilk kez gelen olayın şaşkınlığı içinde eve doğru yürürken Hasan’a sınavını sormadığını hatırladı.

“Ama sınav hiç önemli değil.” diye düşündü. Çünkü Hasan gerçek sınavı, karakter sınavını kazanmıştı. Diğerleri çok önemli değildi. Onları elbet kazanacaktı.

ÇİZGİ

Ayşe KILIÇGİL



GRİ BİR SABAH

Ayşegül SEZEK

Yine gri bir sabaha uyandım. Güvercinlerin sesi yoktu bu sabah. Pencerebile canı sıkındı ki ağırlamadı güvercinleri pervazında. Gelmediler, konmadılar, ötmediler...

Canım sıkkın olduğunda benim de yanımda kimsecikler olmuyor. Canı sıkılan pencerebile pervazına bu sabah misafir olmayan güvercinler misali, kimseler uğramıyor benim gönül pencerebile de canım sıkkın olduğunda. Demek ki; neşe insanı daha bir davetkâr yapıyor, iletişime daha bir açık oluyor insan neşeli olduğunda ki; o yanımda olan kimseler var ya, beliriveriyorlar yamacımızda bir bir, biz neşeli olduğumuzda.

Gri sabahlarda ağlamaklı olurum ben. Ne zaman bir omuz arasam ağlamaya, dertleşmek için ne zaman bir gönül arasam, kendimle baş başa buluyorum kendimi. Ben kendimin en iyi dostuyum deyip alıyorum kendimi karşıma, bazen bir ayna kâfi oluyor bunun için ağlıyorum kendimle. Kendimin omzuna başımı koyamasam da, aynadaki suretimde, yanaklarımdan süzülen gözyaşlarımı izleyince, garip bir şekilde kendimi anladığımı, kendime teselli olduğumu, kendime içimi döktüğümü düşünüyorum. Güçleniyorum.

Bu sabahki gibi gri bir sabaha uyanmak canımı sıkıyor. Gök ha yağdı ha yağacak. Aynı ben, gözlerimden yaşlar ha düştü ha düşecek. Pencereden dışarıya bakıyorum, yağmur yağmaya başlıyor, benim de gözlerimden yaşlar iniyor, yanaklarımdan aşağıya süzülüyor. Camıma düşen yağmur damlalarını yarıştırıyorum, hangisi önce düşecek aşağıya, hangisi süzülürken başka bir yağmur damlasına arkadaş olup ona karışacak? Derken şimşekler çakıyor, korkuyorum. Önce ışığı ile tehdit ediyor, sonra sesiyle ödümü koparıyor şimşekler, ardı ardına birkaç tane daha... Çekiliyorum pencerenin önünden, kanepenin üzerindeki gri ekose desenli battaniyemi dizlerime örtüp, oturuyorum. Aslında bir fincan çay yoldaş olur bana şu yağmurda ama üşeniyorum. Eskiden de böyleydin, şimdi bir başkası benden bir fincan çay getirmemi istese, kalkar getiririm, üşeniyorum demem. Kendimle çok yüz göz oldum herhalde, 'üşeniyorum' deyiveriyorum kendime, bir fincan çayı içmesem de oluyor o zaman.

Hep böyleydin ben, kendime çok değer vermedim. Gitmek isteyen gitti yanımdan, kalmak isteyen kaldı, kimseye kalmalarını ya da gitmelerini dikte etmedim. Zaten onlarda güvercinler misali gelmediler, kalmadılar ama hep gittiler. Dönüşü olmadı gidenlerin, hâlbuki ben beddua da etmedim. Gidişiniz olsun da dönüşünüz olmasın, demedim, dönerseniz bir gün ben buradayım diyemesem de gidenler beni bilirlerdi, benim hesap soruşlarım yoktur.

Hayata karşı hep bir kabul ediş, hep hoşgörü, hep ‘olsun’lar... Bu kadar hesapsız olunca insan, kendine bir kıymet verip de mutfığa gidip sadece kendine, evet sadece kendi için bir fincan çay bile alamıyor.

Gözyaşı en zahmetsizi, evet ağlıyorum üşenmeden. Tüm çabasızlığımı gözyaşlarım teselli ediyor sadece.

Yağmur durdu, gözyaşlarım durdu, şimşekler durdu, gri bulutlar çekildi uzaklara, az buçuk güneş kendini gösterdi. Pencereyi açtım, yağmurdan sonraki toprak kokusunu çok severim, o kokuyu ciğerime çektim, tazelandım, umut doldum. Yüreğimle davet ettim güvercinleri geldiler pencereye pervazına. Geldiler, kondular, öttüler...

Yüreğimden gidenleri davet etmekteydi sıra. Uzun hırkamı sırtıma geçirdim, kapıyı çekip evimin anahtarını küçük omuz çantama attığım gibi çıktım dışarıya. Bir buket çiçek, evet bir buket çiçek geldi aklıma, yağmurdan ıslanmış beyaz renkli güzel yaprakları, bahar sabahları yaprağına çiğ düşen papatyaları anımsatsın istedim bana. Tazelenmenin en somut hediyesiydi çiçek. İnsanın içini açar, yüreğine hoşluk verir, gözlere bir renk ziyafetidir. Kendime, kendim için...

Bir alt sokağın köşesindeki çiçekçide buldum aradığım papatyaları, güzel bir buket yaptırdım. Herkesten önce papatyaları kendi burnuma götürdüm, kokladım. Az ilerideki kafede bir fincan çay ısmarladım kendime, papatyaları tam karşıma alıp sokağa bakan bir masaya oturdum. Garson kız sipariş için gelince, “Bir arkadaşınızı mı bekliyorsunuz, siparişi sonra alabilirim.” dedi. Hayır, dedim, kimseyi beklemiyorum. ‘Çiçekler?’, dedi. Kendime, dedim.

Yüreğimden neler gitti, kimler gitti, hangi duygular davet edilmeye muktedir; işte şimdi düşünme zamanıydı. Kaybedilen duyguları bulmak, gözyaşlarımın yağmurla yarışını durdurmak için bir şeyler yapma zamanıydı. Sanki önümde gazetelerin hafta sonu eklerinden çıkan dev sayfa bir çengel bulmaca vardı ve elimde yazıp yazmadığını bilmediğim turuncu, arka kapağı mavi bir tükenmez kalem...

Hadi yüreğim cesaret et küçük kutucuklarda saklı bulmaca kelimelerinin eş anlamlarını bulmaya. Çağır can-ı gönülden yitirdiğin güzel duyguları, arkasına bakmadan gidenleri unut, dünyada iyi biter mi? Yaz altı kutucuklu cevap boşluğuna: Bitmez! Hadi çağır yüreğinle, yüreği güzel insanları yanına. Onlar bırakmasın seni pencere pervazında yalnız ve ağlamaklı. Gelsinler, konsunlar, ötsünler güvercinler misali, gidişleri olmasın gelişlerinin... Artık yarışmasın yağmur damlalarıyla, bir camdaki bir de yanaklarındaki gözyaşların. Şimşek misali önce görüntüleri ile seni tehdit eden ve öfkeli bağırımlarıyla seni ürküten, ödünü koparan insanları yok et içinde, unut. Bak gökkuşağının çıkma vakti tam. Yağmurlar durdu, şimşekler sustu, az buçuk güneş açtı.

Yağmurdan sonraki toprak kokusunu seversin sen. Aç yüreğinin pencerelerini, yeryüzünde eşi benzeri olmayan o yağmurdan sonraki toprak kokusunu çek içine. Umuda yer aç yanı başında, otursun yanına. Kaldır o kanepedeki ekose desenli uyuşuk battaniyeyi. Sadece kendine ve umuda bir çay demle, üşenme, yanına ince dilim bir limon kes. Az buçuk şeker at çayına, tatlansın. Öğren artık, hayatına tat katacak olan sensin, kimseden bekleme ellerini tutmasını. Kendini teselli ederken bile sen, yüreğinin kıyısında o ellerini tutmayanlara sitem saklamadın mı? Hep yaralı kalkmadın mı düşüşlerinden? Şimdi vazgeç, bekleme kimseden bir şey, o zaman düşüşlerinden yara almadan kalkarsın. Hadi yüreğim, çağır en içten sesinle güzel duyguları, güzel insanları, güvercinleri. Davet et gönül pencerenin pervazına; gelsinler, konsunlar, ötsünler... Güzellikler, gülüşler ve tertemiz hislerdir mutlu ve güzel yapan seni bu hayatta. Yaz önündeki bulmacanın kare kutucuklarına, hayata yeniden başlamaya; 'MERHABA'.

Şimdi kalkabilirsin masadan, bir fincan çayın hesabını ödeyip elindeki çiçekleri; sana, birini bekleyip beklemediğini soran garson kıza verebilirsin. Mutluluğun sen üretmelisin, tanımadığın bir insanın gülümsemesine sebep olmanın o çıkarsız hazzını da tatmalısın. Sen de bir güvercin olmalısın, zor zamanlarda uçup gidenlerden değil, insan ayırt etmeden, dokunduğun her yüreğe gelmeli, konmalı, ötmelisin. Sen öyle bir güvercin olmalısın ki bu hayatta, gri sabahları bile sevmelisin, hiçbir doğa olayına kendi hüznünü bulaştırıp da sevmiyorum dememelisin.

GERÇEKTİR TÜM YALANLAR

Güven ZORLU

Yalan...

O kadar sahici bir kelime ki! Hani hayatı bir kelimeyle anlatın deseler en uygunu odur derim. Doğru değil mi sizce de? Gece ile gündüz, yumurtayla tavuk, ışık-karanlık ilişkisi gibi biraz da yalanla doğru. Hatta bazen iç içe geçtiği, aynı şeye tekabül ettiği bile olmaz mı?

Neşet Baba'nın 'Yolcu' türküsünü Kıraç yorumuyla dinlerken fark ettim: "İnsandan doğanlar insan olurlar." demiş, o yüce gönüllü insan, bir hüsnükabul ile. Yalan diye nitelemek değil derdim, meseleye farklı bir yerden yaklaşmak niyetindeyim. Derslerimde zaman zaman çocuklara, "Ey insan oğulları..." diye hitap ediyorum. (Biyolojik olarak aynı cinsten olduğumuz, ahlaken bizden üstün sayılabilecek, masum bir canlı türünü alet ederek kurduğumuz bir küfür tamlamasına ithafen.) İfadeyi tamamlayabilmek için insandan doğmuş olmak yetmez, o kavramı hak edecek irfan ve kabiliyete ulaşmalısınız diye de ekliyorum.

Bir parçası olduğumuz eğitim sisteminin de sanki yalan üstüne kurulmuş olduğu kanısına kapılıyorum bazen. Sonra küremizin bir yerlerinden toplumumuza sirayet eden ve zihniyete dahil olan bütün etmenleri hesap edince hele de öğütten çok daha etkili bolca örneğin (rol modelin) varlığını düşününce (inanın suçu başkasına atmak için değil) işimizin ne kadar zor olduğunu da anlıyorum.

Bir yemek yaparken unutulmuş (ama aslında olmadığı için konamamış) bir malzeme, bir bina inşa ederken baştan başlama imkanının olmadığı için zamanında kullanamadığın ve onsuz yapının eksik (hatta yanlış) kurulacağını bilmekten duyulan üzüntüye benzer bir his bu. Ama sanki asıl üzüldüğün şey, o malzemeden yoksun yapılardan ziyade; artık hiçbir yapıda o malzemeye dair eksikliğin dahi hissedilmeyecek olması.

Yeni nesil ya da sistemin içinden bakarak tanımlarsak 'yeni modeller'de ağır basan özellik, anlık zevkleri için zaman kavramını hiçe saymaları. 'An'ı yaşamak gibi görece doğru bir şey yaparken zamanı harcıyorlar. Sadece zaman da değil değerini bilmedikleri, sanki 'değer' denilen şey yalan onlar için. Korkarım, sadece yediklerinin kokusunu çıkararak bu kayıp nesilden bir değer, bir güzellik kokusu beklemek de beyhude(!)

Mevcut durumdan bir umut ışığı çıkaramaz mıyız peki? (Deneyelim.) Nasıl ki hasta olduğumuzda hastalanma kaygımız ortadan kalkar, hatta artık hastalanamayacağımız için sevinebiliriz. Bu hastalığın da teşhisini doğru koyarsak uygun bir tedavi süreci sonrası neden iyileşmeyelim.

Ummana dalan, sonsuzluğa kavuşabileceği gibi dibe de batabilir, karşı kıyıya da geçebilir. Belki de o kıyı bu kıyının bir üst sürümüdür, olamaz mı?

Beni öyle bir yalana inandır ki ömrümce sürsün doğruluğu!

YAZINSAL KAYGILAR

Zübeyde ANDIÇ

Yaşamın yalancı ve huysuz bir ihtiyar olduğunu birileri söylemişti bize ama biz aklımızda tutamadık. Duyumsayamadık kendi içimizdeki hissizlikte. Anımsayamayacağımız kadar çok yanılığlarımız...

Sıkılğan, ürkek ve hayalsiz bir çocuğun akışında gizli yaşam.

Yitip gidiyoruz baharlar gibi...

Ve sonbahar, belki de son bahar... Avuçlarımızı kanatıyor gazeller.

Yitip gidiyoruz yalnızlığımızda. Yalın haldeyiz hayatta. Aşklar da düşler de tatminsizliklerle çoğalıyor perde perde. Gözlerimiz bile bize yabancı. Kuruyan bir pınar gibi durgun, bir o kadar da suskun ve kimsesiz.

Yitiyoruz kendimize yetemeden. Tükeniyoruz, tükettiğimiz hayatlarla birlikte. Tutunamıyoruz, tutunan insanlarla. Kopuyoruz; sarmaşık dalları gibi bir çırpıda, narince.

Soğuyoruz, kendi bedenlerimize bile...

Didaktik olma adına lirik kaygılar yaşıyoruz ve uzaklaşıyoruz yaşamdan.

Epik olma özelliğimizi ise hiç eskimedi.

Pastoral senfoniler ütopyasında yankılanıyor hıçkırıklarımız.

Hayatı dramatize edemeden bir yazının sonuç paragrafında sıkışıp kalıyoruz.

Öznesi "biz" olmayan cümlelerde eylem planları yapıyoruz.

İlle de zarf tümleci belirleyelim derken dolaylı tümleç olarak "kendimizde" kalıyoruz.

Bir şiire tema olmaktansa uyak düzeninde çapraz örüntülere sığmıyoruz.

Aslında biz, kendi öykümüzü yazalım derken başkalarının romanlarında karakter olmaktan öteye geçemiyoruz.

Sonrasında...

Sonrasında susuyoruz.

Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU İle Yunus Emre Üzerine Bir Söyleşi...

Konuşan: Filiz YAVUZ

Öncelikle röportajımızı kabul ettiğiniz bize konuk olduğunuz için teşekkür ediyoruz. Bizim dergimizin klasik bir ilk sorusu var, yazılı ve resmi özgeçmişinin ardındaki Orhan Kemal Tavukçu kimdir?

Bu röportajın sanırım en zor sorusu bu olacak. Çünkü kendini aşağı yukarı 25 yıldır özgeçmişler, tırnak içerisinde söyleyeyim “klasik ve soğuk” özgeçmişler ile ifade etmiş birisi olarak çok alışıldık bir şey değil bu ancak zaman zaman öğrencilerimle hasbıhal ederken paylaştığım bir anekdot var. Onunla başlayayım. Hitchcock'un filmlerinde filmin başında bir ev, bir salon gösterilir. Karanlıktır genellikle. O eski dekorlar içerisinde salonda bir kütüphane vardır. Kütüphanenin raflarının birinde bir makas iki saniye görünür ve kaybolur. O makas haddizatında hiç önemli bir şey değildir. Ancak daha sonra makasla adam öldürülür ve filmin merkezi haline gelir. Hepimizin hayatında böyle makaslar var. Buradan yola çıkarsak eğer benim de hayatımda böyle tabir edebileceğim hususlar, unsurlar var. Çok önemsiz bir detay gibi gördüğümüz herhangi bir şey hayatımızın merkezi haline gelebiliyor. Orhan Kemal Tavukçu'nun arkasındaki adam kimdir, sorusuna buradan baktığımızda öncelikle yaşadığım şehirler üzerinden bir perspektif sunmak istiyorum. Rize'nin İkizdere ilçesinde doğmuşum. Daha sonra da babamın mesleği gereği İstanbul'a atanması sebebiyle İstanbul'a gitmişim. İkizdere'deki okulda birkaç gün okuduktan sonra İstanbul'da Moda'da okumaya başlamışım. Düşünün Rize-İkizdere Ortaokulunda birleştirilmiş bir sınıftan Moda'da Barış Manço'nun evinin hemen yanında bir okula nakledilmişiz. Orada hatta çok ilginç bir şey var hatırladığım. Şimdi 8 gün İkizdere'de okumuşum, sonra İstanbul'a gitmişiz. İstanbul'da rahmetli babam beni okula götürüyor, Aysel Tugay Hocaya teslim ediyor. Hocam da beni sınıfın en önünde bir kız arkadaşımın yanına oturtuyor. O kadar utanmıştım ki o kızla ben nasıl yan yana otururum diye. Düşünün yani köyden çıkmış gelmişim, nasıl böyle bir şey olur anlayamıyorum tabii. Sonra kız biraz samimi davranınca kızı ittim yanımdan ve hocam o ilk derste benim kulağımı çekti. Onu çok iyi hatırlıyorum. İşte böyle gelişkili bir şekilde yetiştim. Çocukluğumun bir kısmı İstanbul'da Kadıköy'de Cafer Ağa Camii'nin etrafında Moda civarında geçmiştir. Bir kısmı yazları geldiğimiz köyde, yaylada geçmiştir. O bakımdan bugünkü ihtisaslarımın bir kısmı oradan bir kısmı buradan gelmiştir, diyebilirim.

Makaslara devam ediyorum, makas biliyorsunuz aynı zamanda kavşak manasına da gelir. Hayatımdaki kavşaklara bakarsak eğer, babamı kaybettiğim 1982 yılı önemli bir kavşaktır. O zamana kadar farklı bir Orhan Kemal vardı, ondan sonra hayatındaki her şeyi bir neşeye çevirmeye çalışan Orhan Kemal var. Babamın öldüğünün haftasında ben sınıfta kahkahalar atıyordum, böyle tuhaf bir ruh haline girmiştim. Sonra ağabeylerimle geçirdiğim zamanlar ve farkında olmadan zihnimi ilmek ilmek işleyen köyden duyduğum efsaneler, esatir kıvamında şeyler... Ailem oraya göç ile gelmiş, onların hikâyeleri... Bugün bakıyorum da bunlar daha sonra çok kıymetli verilere dönüşmüş benim için. Mesela bugün bulduğum bilimsel bir buluş gibi ortaya koyduğum bir kurgan, taa çocukken o çobanlık yaptığım bir dönemde bana anlatılan bir efsaneden yola çıkılarak kurulmuş bir şey aslında. Üniversite çağına yaklaştığımız dönemlerde yine bir etki, ağabeyimin etkisi. Bütün İkizdere'den biz iki kişi kazandık üniversiteyi. O zaman aklında ne kadar sosyal bilimler varsa yazmışım üniversite tercihlerine. Basın - yayın, hukuk falan filan yazmışım işte hepsini. Bir de kimyaya aşığım ki hala da pozitif bilimlere olan temayülüm devam eder. 18. sraya da kimya yazmışım. Düşünün o sıralamaya göre bütün testi cevaplamak zorundayım. Ağabeyim o zaman Erzurum'da okuyor. Erzurum Türkoloji'de. Yaz tatiline gelmiş "Bakayım, dedi, ne tercih ettin?" Ben de anlattım. O da ne yapacaksın Kimya'yı diyor, onu siliyor, yerine Erzurum Türkoloji yazıyor. Böylece Erzurum Türkoloji kazanıyorum. Bugünkü bulunduğum noktadan baktığımızda bunun tamamen artık bir kader saikiyle olduğunu düşünüyorum. Yani abimin müdahalesinin de kaderin bir yönlendirmesi olduğunu düşünüyorum. Şimdi tabii arada başka şeyler var, neyse sonra tekrar dönmüşüz Rize'ye. Babam Rize'ye Belediye Başkanı olmuştu. Ondan sonra vefat etti. Rize'de İkizdere'de tamamen yeşilliğin içerisinde akarsular falan filan böyle bir ortamdan büyüyörsünüz ve 87 Eylül'ünde kalkıp Erzurum'a gidiyoruz. Erzurum'a yakın bir yerde Serçeme Deresi vardır. Oradan Darpan Ovası'na çıktığımda birden sapsarı tarlaları gördüm. Çok ciddi bir hayal kırıklığına uğradım orada. Ben ne yapacağım, dedim. Sarı bir umman gibi geldi orası. Bugünkü bilgilerimle "Üstte Gök Tengri, altta sarı yer." diyebileceğim bir coğrafyaydı benim için. Yemyeşil bir tabiattan sapsarı bir bozkıra çıkan bir Karadeniz çocuğunun yaşadığı hayal kırıklığını siz de tahmin edebilirsiniz. Çok zor olacağımı düşünmüştüm ama sonra Erzurum Atatürk Üniversitesi, oradaki hocalarım, kıymetli arkadaşlarım... Orayı benim için dünyanın en güzel yerlerinden biri haline getirdi. Bunu, Kırgızistan'da bulunmam vesilesiyle buranın tabiriyle söyleyeyim "Çın cürektön" söylüyorum. Yüreğimin ta derinliklerinden söylüyorum. Erzurum benim için vazgeçilmez bir şehir haline geldi. Tabii bunda oradaki sosyal hayatımın, sosyal ilişkilerin, oradaki kuvvetli dostluğun da tesirleri mutlaka vardır. Edebiyat fakültesinde güzel arkadaşlıklar kurduk, iyi işler yapmaya çalıştık. Orada ilk şiirlerimi yayımladım. Bugün rahmetle andığımız arkadaşlarımız var; Nazir Akalın gibi, Allah affetsin. Hüseyin Alaca gibi. Beraber şiir çalışmalarımız oldu. Derken yavaş yavaş artık akademik hayata başladık.

2004 ten beri Yunus Emre üzerine çalıştığınızı biliyoruz. Nedir sizi Yunus Emre'ye bu kadar çeken?

Aslında Yunus Emre, bırakın Türkologları her Türk vatandaşının dünyasında, hayatında mutlaka olması gereken büyük bir mütefekkir, büyük bir şair, büyük bir insan. Örnek bir insan. Fakat benim Yunus Emre'yi keşfim, keşfim diyorum çünkü herkes bir şekilde Yunus Emre'den haberdardır fakat onu keşfetmek başka bir şeydir. Yunus Emre'yi keşfim 2003 ya da dört yıllarına rastlar. O dönemlerde bir çalışmam oldu. Onu makale olarak 2004'te yayımladım. Belki biraz daha erken, biraz daha geç, 2000 li yıllar diyelim. Peki bu nasıl oldu? Bu arada şunu söyleyelim bırakın ortalama bir Türk vatandaşının Yunus'tan haberdar olma meselesini Türkologlar bile Yunus Emre'den yeterince haberdar değillerdir. Çünkü halen müfredatımızda tam anlamıyla bir Yunus Emre içeriği yoktur. Bunu da söylemekte fayda var. Yunus Emre'yi keşfim bir metin vesilesiyle oldu. O sıralarda yüksek lisans tezimi hazırlıyordum. 93'te de tezimi teslim ettim. Tezimin Almanya'da bir nüshası vardı. Berlin Kraliyet kütüphanesinde. Nüsha'yı istedik geldi. Nüshanın aşağı yukarı dörtte üçü benim yüksek lisans tezim olan Fürkatname'ye ayrılmıştı. Geri kalanı da çeşitli şairlere, özellikle Anadolu'da Türk edebiyatının kuruluş döneminden şairlerin şiirlerine ayrılmıştı. Bunların içerisinde Yunus Emre'nin, Şeyyad Hamza'nın, Aşık Paşa'nın, Atayı'nın, Eflaki'nin şiirleri vardı. Ben de önce tabii tezimi hazırladım. Yıllar sonra kalan şiirleri de yayımlayayım derdine düştüm. Peyderpey Şeyyad Hamza, Aşık Paşa ve Eflaki'nin şiirlerini yayımladım. Sıra Yunus'a gelince tabii "Yunus" netameli bir konu. En azından şu kadarından haberimiz var ki (denilen o veya) birkaç tane Yunus var. Dolayısıyla aklıma şu soru geldi, "Acaba bu hangi Yunus'un şiiri?". O güne kadar Yunus hakkında yapılan çalışmalardan "Yunus'un şiiri nasıl olur"a dair bir çalışma olmuş mu bulamadım. O zaman dedim ki benim öncelikle "Hangisi Yunus'un şiiridir?" sorusunu cevaplayacak bir ölçüt, bir kriter ayarlamam ve geliştirmem lazım. Bunun derdine düştük o günlerde ve bunun hakkında bir ölçek geliştirdik. Ancak bugün onun da çok yeterli olduğunu sanmıyorum. Bugün daha başka veriler de artık zihnime girdi, belki yeni bir araştırma daha verimli olacaktır. 2004'teki çalışmam bu şekilde çıktı. Yani Yunus'un şiirlerini yayımlamaya yönelik bir hevesle başladık. Fakat şiirleri halen yayımlayabilmiş değilim ama "Yunus'un şiirleri nasıldır, nasıl olmalıdır, hangi şiir Yunus'undur?" sorularına cevap verebilecek bir ölçekle çıktık o çalışmadan. Bu neyi getirdi? O güne kadarki Yunus adına neşredilmiş bütün şiirleri baştan sona okumamı sağladı. O yüzden keşfim diyorum. Çeşitli araştırmalar tarafından Yunus'a ait olduğu veya olmadığı söylenen bütün dağarcığı okudum. Dolayısıyla artık Yunus'un sözünün tam olarak formül karşılığını koyamasam da Yunus'un sesini duyuyorum. Yani birisi bir şiir okusa Yunus'un şiirini, hani çok abartılı olmasın ama "Hah bu Yunus'un şiiri", diyebilecek kıvamda hissediyorum kendimi. Ondan sonra da bu okumalarım bana şunu öğretti. Asıl Yunus, aradığımız Yunus şiirlerde yazılan isimlerde değil, şiirlerin derinliğinde. Bizim Erzurum Türkoloji'nin güzel bir şerh geleneği vardır.

Bizim Erzurum Türkoloji'nin güzel bir şerh geleneği vardır. Ali Nihat TARLAN'dan başlayıp rahmetli hocamız Haluk İPEKTEN'e hatta Turgut KARABEY hocamıza kadar gelen kuvvetli bir şerh geleneğidir bu. Onun sayesinde acizane metinlerin dibine kadar, damarlarına kadar gitmeye çalıştım. Böyle olunca karşıma bambaşka bir dünya çıktı. Bunu bir çeşit kum saati gibi düşünün o saatin ince yerinden sonra birden bire ufuk genişledi ve Yunus'un arkasındaki kuvvetli dağarcık, zemin ortaya çıktı. Hayranlığım büsbütün arttı. Biraz sonra belki örneklerini verme imkanım olacak, o zaman siz de daha iyi anlayacaksınız. Böylece gelişen süreçte Yunus Emre üzerine aşağı yukarı 20 sene döne döne çalıştım. Bunların hepsi esere döndü mü, hayır. Bugünlerde nasip olursa Yunus Emre'nin ölümünün 700. yılı vesilesiyle Divan'ının yeniden yayımlamayı düşünüyorum ve bunun çalışmasını, hazırlığını yapıyorum. Dünya üzerinde bulabildiğim bütün metinleri topladım. Halen Yunus'un kendi çağından veya kendi kaleminden çıkmış bir nüsha bulma ümidiyle yaşıyorum.

Artık bu alanda bir oteritesiniz ve tartışma yapacak yeni iddialarla geliyorsunuz. Yunus Emre ile geçen 20 yıllık maceranın sizde uyandırdığı izlenimlerle Yunus Emre kimdir ?

Tabi Yunus belki de şu ana kadar Türkiye'de üzerinde en çok çalışılan mütefekkir, mutasavvıf şairdir. Bu da başka bir çelişki. Aynı zamanda da üzerinde en farklı iddiaların dile getirildiği şairdir. Yani öyle kişiler ortaya öyle iddialar attı ki Yunus'la ilgili, Yunus'un birisi maşıkta, birisi mağrippte. Birbiriyle hiç alakası olmayan şeyler. Mesela Cumhuriyetin kuruluş yıllarında her siyasi sistem kendine sanattan bir zemin arar. Cumhuriyet zaten Osmanlı zeminine çok sıcak bakmıyordu. Bunun çeşitli sebepleri var, buna girmiyorum şu anda. Divan Edebiyatını kendinin kabul etmiyor, diyelim. Böyle olunca da kendine daha yakın, munis, daha Türkçe bir zemin aradı ve bu manada Yunus'u kullandı. İşte Yunus Emre oratoryosu falan yazıldı. Çeşitli sol hareketler Yunus'u devrimci, humanist bir noktaya getirdi. Oysa hümanizmin hikayesi bambaşka. Yani Yunus belki devrimci ama kendi içinde bir devrimci. Yunus'un sokağa çıkmak gibi bir derdi yok, ideolojik anlamda bir derdi yok. Hümanizm meselesinden bakıldığında Yunus tırnak içerisinde bildiğimiz manada bir hümanist değil. Yunus'un hümanizmi hümanizmin hikâyesiyle örtüşmüyor. Yunus'un hümanizmi "Yaradılanı hoş gördük, yaradandan ötürü." diyor. Yani kaynakları, referansları tamamen farklı bir hümanizmdir. Bu açıdan bakıldığında Yunus'la ilgili çok çelişkili ve Yunus zeminiyle örtüşmeyen şeyler ortaya atıldı. Nedir bunlar? İsterseniz tek tek gideyim. Mesela, bugün Yunusla ilgili bu kaynaklara tam inmeden, işi derinden tahlil etmeden yapılan yorumlardan bir tanesine bakalım. Yunus çok büyük bir şairdir. Bu büyük ifadesinden zaten Allah korusun. Büyük deyince bu büyük nedir ? Uzun boylu mudur, iri yarı mıdır? Yunus iki defa evlenmiştir. Bazı kaynaklarda geçer. Yunus büyük bir devrimcidir. Yunus büyük bir hümanisttir. Yunus Eskişehirlidir. Yunus çok sevilmiştir, mesela bu da çok önemli ama hayır.

Tüm bunlara şöyle bir göz attığımızda Yunus, doğru çok büyük bir şair mutasavvıftır. Onun büyüklüğü beslendiği kaynakların çeşitliliğinden, o kaynakları harmanlama ve ürüne dönüştürme kabiliyetinden ve bu kabiliyette elde ettiklerini Türkçe ifade etme gücünden gelir. Yani Yunus tabiri caizse çağlar, zeminler, eserler, kişiler öğüten bir değirmen gibidir, bunların hepsini dağarcığında öğütür ve hepimizin anlayabileceği kıvamda bir ürün ortaya çıkarır. O yüzden büyüktür Yunus. O yüzden herkes Yunus'ta kendinden bir şey bulabilir. Yunus, bir defa bugün algılandığı biçimde çok hüsnükabul görmüş biri değildir. Yunus'un doğduğu çağa bakalım, 1240'larda doğmuş. 1239'da Babai isyanı... Devlet yıkılıyor, çatırıyor. 1243'te Köseadağ Savaşı ve Moğol hâkimiyeti başlıyor yavaş yavaş. Ondan sonra Moğol hâkimiyetini kabul eden, aman bize dokunmayın, yavaş yavaş kendi halimizle gidelim, diyen bir Selçuklu yönetimi var. Öyle olunca da zeminden, tebaadan çıkan "Ya Moğolların ne işi var burada?" diyen seslere karşı da tavır geliyor. Yani ne oluyor, Yunus'un içerisinde bulunduğu grubun karşısına Selçuklu yöneticileri ve Moğollardan oluşan bir grup çıkıyor ve kendi çağında Yunus hep kovuşturmalara karşı karşıya kalıyor. Peki Yunus'un içinde bulunduğu gruptakiler kimlerdir? Ahi Evran'dır, Hacı Bektaşî Velidir, Taptuk Emre'dir. Sadrettin Konevi nispeten devletle anlaşmıştır. Ama o da o zihniyettendir. Bunlar özellikle Ahi Evran, canını bu yolda vermiştir. 1261 de 90lı yaşlarında Moğollar tarafından şehit edilmiştir. Yunus'un kendi çağının devlet yanlısı kaynakları Yunus ve çevresindekilere "Taptuklu Kafirler" diyor. Bunların malları helaldir, diyor. Devleti yöneten bazı gruplar diyor bunları. Ya Moğollara karşı geleceksin, neyin varsa kaybedecek ya da onlarla anlaşacaksın kazanacaksın, istiklalin yok, öylece devam edeceksin. Türkmen gruplar, Yunus'un ve özellikle Ahilerin içerisinde bulunduğu gruplar içerisinde böyle bir açmaz oluşmuş. Yunus ahi de olabilir. Benim kanaatim şu an o noktada. Ve gruplar çok iyi teşkilatlanıyorlar, Ahi Evran çevresinde mücadele ediyorlar. Hatta Ahi Evran şehit oluyor. En son bildiğim kadarıyla Hacı Bektaşî Veli ve Ahi Evran daha genç kuşaklara burayı terk edin, uçlara gidin, diyor. Bugün Edebali ile birlikte Yunus Emre'nin beraber ayrıldığını ve uçlara gittiğini ifade eden metin var elimizde artık. Edebali bir ahi reisidir. Ondan sonra bakıyorsunuz uçlarda bir anda beylikler pıt pıt pıt yükseliyor. Yani 1300'lerde Selçuklu fiilen yıkılıyor. 1302 de Osmanlı kuruluyor. Sadece Osmanlı değil, diğer beyliklerde kuruluyor. Niye? Selçuklu'dan geçen beyin takımı sayesinde, Türkmenler sayesinde. Osmanlının kuruluşunda Edebali'nin rolünü hepimiz biliyoruz. Yunus da onunla beraber geçiyor. Dolayısıyla böyle bir durum var. Yunus kendi çağında çok sevilmiştir dersek veya çok rahat yaşamıştır dersek bu çok doğru olmaz. Nerede yaşamıştır? Bugün bütün kaynaklar olmasa da en azından veriler ve tahliller gösteriyor ki Yunus Emre hayatının ilk dönemlerini muhtemelen Orta Anadolu'da geçirmiştir ve orada doğmuştur. Belki de 30-40 lı yaşlarına kadar Orta Anadolu'da yaşamıştır. Neresi bu Orta Anadolu? Bugünkü Aksaray-Nevşehir-Kırşehir arasındaki bölge. Bugünkü Aksaray'daki Ortaköy civarı muhtemelen. En kuvvetli veri bu. Orada ölmüş müdür, zannetmiyorum.

Oradan göçmüştür. Edebalı ile beraber batıya doğru göçtüğünü biliyoruz. Moğol baskıları sonucunda. Nereye göçtüğü net değil. Bugün Eskişehir'deki mezarın ona ait olduğunu ifade eden bir kayıt vardır. Orada mezarı açıyorlar, yanlış hatırlamıyorsam mezardan birden fazla iskelet çıkıyor. Sağ eli başının altında yatan birisi var, "Bu Yunus'undur." diyor oradaki yetkili ve o Yunus'un mezarı olarak kalıyor.

Öyle bir şey yok yani. Nerededir, bilemeyiz. Ancak bence yine Bursa-Bolu civarında aramak lazım. Çünkü Bursa'da olan Geyikli Baba ile görüşüyor. Geyikli Babanın çevresinde bulunuyor. Geyikli Baba 1326'da Yunus'un ölümünün 6 yıl sonrasında Orhan Gazi ile beraber Bursa'nın fethinde bulunuyor. Bugün de Bursa'nın civarında Geyikli Baba köyü var. O bölgede olmalı diye düşünüyorum. Bir de bazı kaynaklarda fazla tekrar edilmiyor ama onun bir beyitinden yola çıkarak ortaya atılmış bir iddia var. Onu da geçmişe yönelik düzeltmekte fayda var, diye düşünüyorum. Yunus'un 2 kere evlendiğini söylüyorlar. Belki de üç kere, hatta hiç evlenmemiş de olabilir, bunu bilemeyiz. Ancak kayıtlardaki ifadeler, işte Hacı Bektaşî Veli ile karşılaşmasında 1 evladı iyelim var bana buğday gerek" ifadesinden, şüirlerindeki ifadelerden evli ve çocukları olduğunu anlıyoruz. Ancak iki kere evli olduğu noktasındaki yorumun temeli olan beyit bize o bilgiyi vermiyor. O beyit:

"Bunda dahi verdin bize Oğul-u kız çift-ü helal

Ondan dahi geçti arzum Benim ahım didar için..."

Buradaki mısralar bazı araştırmacılar tarafından yanlış yorumlanarak çift helal olarak yorumlanmıştır ve çift eşi olduğu tezi ortaya çıkmıştır. Buradaki ifade Çift-ü Helal dir. Bu mısranın bugünkü ifadesi şudur. "Sen bu dünyada da çok şükür Allah'ım, çifter çifter oğul ve kız ile eş verdin." "Bir eş verdin" diyor. Bu anlaşılmalıdır. O vav harfini yani "U" harfini yanlış yere koyarsak, yanlış bir anlam çıkar. Kanaatimce bu yanlış yorumun da sebebi bu tip bir düşünce olmalıdır.

Bu uzun ve külfetli çalışmada başvurduğunuz kaynaklar neler oldu? Bu söyleşide ezber bozan pek çok yorum sunuyorsunuz? Sizi bu farklı yorumlara ve değerlendirmelere iten ne?

Az önce ifade ettiğim gibi Yunus Emre Türk Edebiyatında ve Türk düşünce hayatında belki üzerine en çok kafa yorulan kişidir. Bu kafa yormaların bir kısmı doğrudan doğruya Yunus'u anlamaya çalışmak ve onun kimliğini ortaya koymak şeklinde yapılan çalışmalardır. Bir kısmı da biraz evvel ifade ettiğim gibi yine onu bir yere koyup ondan istifade etmek şeklinde yapılan çalışmalardır. Dolayısıyla Yunus'la ilgili çok ciddi bir külliyat var elimizde fakat bu yeterli midir, hayır, kesinlikle yeterli değildir. Çünkü bana göre bunların çok azı, gerçek Yunus'un kimliğini ve gerçek Yunus'u ortaya koyacak mahiyettedir.

Şimdi ben bu çalışmalarını yaparken ki tabii Amerika'yı yeniden keşfetmedim, herkesin istifade ettiği temel kaynaklar vardır. Bunlar hem Yunus'un çağına dair metinler, yani tarihi metinler, tasavvufi metinler gibi epey bir metin var. Daha sonra o çağa dair yapılan çalışmalar var. Başta Fuat KÖPRÜLÜ olmak üzere. Bunlardan istifade ettim. Ha peki bunlardan istifade ettiysek nasıl farklı bir noktaya geldik, sorusuna gelirsek eğer, ben bunlardan farklı olarak metinlerin içine girmeye çalıştım. Bu çalışma bazı metinlerin yanlışlığını da ortaya koydu. Yunus'un olmadığı söylenen bazı metinlerin de Yunus'un olduğunu gösterdi ve bize bazı kapılar açtı. Mesela işte "Gezdim Urum ile Şam'ı yukarı illeri kamu" bununla ilgili yorumlara baktığınızda Urum'la Şam'ı yani Anadolu ve bugünkü Orta Doğu'yu gezdim. Şam çünkü bir vilayettir. Bugünkü gibi bir şehir ismi değildir, ee yukarı iller deyince de Azerbaycan, Gencay falan anlaşılır. Oysa yakın zamanda elime geçen bir Osmanlıca metin 17-18 yüzyılda yazılmış metinde yukarı illerle ifade edilen bölgenin geçmişte Türkistan diye anılan bugünkü Orta Asya olduğunu gösteriyor. Hatta Kırgızistan bölgesi olduğunu gösteriyor. Dolayısıyla Yunus'un Kırgızistan'a kadar, tabi ki Bişkek'e gelmiş değil. Muhtemelen Yesevi'ye şiirinin kaynağına gidiyor. Çünkü Yesevi Yunus'un en önemli hocalarından birisi, görüşmeler de. Muhtemelen onun türbesine gidiyor. Yunus buralara kadar geliyor. Bunu destekleyecek başka bir şey ki biraz sonra şiirinden bunu size gösterebilirim. Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'ini okuyor, bundan haberdar. Örneğini size verebilirim. Bu tip yaklaşımlar, bu tip derinleşmeler bendeki Yunus ufkunu değiştirdi diyebilirim. Yoksa kaynaklar, aşağı yukarı bir Yunus araştırmacısının bakacağı kaynaklar belirlidir ama kaynaklara bakma biçiminde bir farklılık olabilir, diye düşünüyorum. Tabi bu noktada son 5-6 yılını Yunus Emre Divanı'nın yeniden neşri, ülküsüne ayırdım. Ben, nasip olursa bu divanı yeniden neşredeceğim. Bu minvalde artık biraz daha yeni teknolojileri kullanarak, elektronik veri tabanlarının verdiği imkanlarla dünyanın girebildiğim bütün üniversitelerinde Yunus divanlarını, Yunus şiirlerini aradım. Bazen tek tek şiir bazında bulduklarım oldu, onların bir kısmını yayınladım. Bazen yeni divan nüshaları elime geçti. Şu anda herhalde 70-80 tane kesin divan metni var elimde. Tabi bunların bir çoğu sonradan 17-18 yüzyılda yazılmış metinler. Buraya bir parantez açmak lazım, şöyle bir kanaat var, Yunus Emre'nin kendi zamanında yazılmış 1-2 tane nüsha var. Ondan sonrakiler çok sonra yazılmış, dolayısıyla bunlara çok fazla dikkat etmemek lazım. Bunlar muahher metinler, kıymetli değil. Hayır, Yunus, kendi çağında zaten kovuşturmalara tabi tutulmuş olduğu için Yunus'un çağında belki de onun şiirini yazıp saklamak bir suç idi. Nitekim Ebussuud Efendi'ye birisi Yunus Emre'nin bir şiirini soruyor, falanca dergahta birileri "Cennet cennet dedikleri, bir ev ile birkaç huri, isteyene ver onları, bana seni gerek seni" falan diyerek şiirler okuyup, zikirler yapıyorlar, diyorlar. Bunlar hakkında fetvanız nedir, diyorlar. "Onların şeyhinin katli vaciptir." diye fetva veriyor. Yani bırakın çağını, çağından sonra da 16. yüzyılda bile anlaşılabilir değil ve şiirleri suç gibi algılanıyor. Dolayısıyla Yunus'un şiirini öylece alıp yazmak da belki bir suç olarak algılanmış olabilir zamanında.

Dolayısıyla Yunus'un şiirleri bugün bize kadar gelen şiirlerinin hep şifahi gelmiştir. Zihinlerle aktararak gelmiş, o yüzden farklılıklar ve bozukluklar vardır. Yunus'un matbu eserini bulmak çok zordur. O yüzden hepsi kıymetlidir, diye düşünüyorum.

Yunus'u Yunus yapan onun büyüklüğünü bu derece ortaya koyan, beslendiği kaynaklar, sizin tespit ettiğiniz şekliyle genel olarak söylersek nelerdir?

Bütün şairler için şunu söyleyebiliriz hatta bütün insanlar için, insan beslendiği şeydir. İnsan neyle besleniyorsa odur. Bu maddi anlamda ama manen de öyledir. Her insan çevresindeki sesleri alıp tekrar eden bir makine gibidir ama bunları kendi sesleriyle söyler. Hatta Yunus ne diyor:

“Ol dost bana ümmî dimiş, hem âdumı Yunus komuş

Dilüm şeker gövdem kemiş, bu söyleyen nemdür benüm»

Yani ben söylemiyorum diyor. Ben sahibimin sesiyim, diyor. Bu açıdan bakıldığında Yunus Emre'yi de besleyen bir zemin var. Öncelikle nedir kaynaklar, bunlara bakalım. Kabaca üç grupta toplayabiliriz: Yunus'u besleyen şahıslar, eserler ve zemin. Sondan başlayarak gelelim isterseniz. Yunus'un yaşadığı zemin neresidir? Bugünkü Anadolu. O gün için bakarsak işte savaşlara, göçlere bağlı olarak zaman zaman sınırları genişleyen, zaman zaman daralan fakat Orta Anadolu çevresi sabit kalan bir zemin. Bu zeminde ne var? Bu zeminde tabi Selçukluların öncesinden başlayarak Asya içlerinden ve Türkistan'dan gerçekleşen göçlerin etkisiyle çoğunluğu Türk olmak üzere gelen kavimler var. E tabi bunların çoğu İslam, başka dinler de olabilir. Nitekim Budistlerin de geldiğini biliyoruz. Başka metinlerde söylüyorlar bunu ve yerli halk da var. Yani oradaki Konya civarında belki Pontus halkı da vardır, bilemiyorum. Yani sonuçta Sultan Alparslan Bizans'tan alıyor orayı, bunlar var. Ayrıntısına girersek daha çeşitlendirilebilir ama zemin bu. Peki şahıslar kimler, yakın zamanda bazı tartışmalar çıktı, bizim edebiyat tarihi araştırmacıları içerisinde. Yunus-Yesevi ilişkisi tartışılıyor. Aslında Yunus, Yesevi'den etkilenmemiştir, falan filan deniyor. Bunun çok doğru olduğunu düşünmüyorum. Bana kalırsa Yunus'un besleyici kaynaklarının başında birinci kaynağı Hoca Ahmet Yesevi'dir. Hoca Ahmet Yesevi doğrudan doğruya Yunus'la görüşmüştür diyemeyiz, aralarında neredeyse 100 yıllık bir zaman var. Dolayısıyla bunu söylemek imkansız ancak onun sesi Yunus'a kadar gelmiş. Bundan eminiz. Nasıl bu kadar emin olabiliyoruz? Çok basit, mesela Yunus'un şiirinde bugün Hoca Ahmet Yesevi'nin kullandığı lehçenin Doğu Türkçesinin ana kelimelerinden bazıları var. Mesela “sebak” halen bu Kırgızistan'da “savak” diye geçer, “Ders” demektir. Divanı Hikmet'te bundan onlarca, yüzlerce bulabilirsiniz. Onun dışında çok temel bir metnimiz var.

“Hâce Ahmed’dür minim atım tüni küni yanar otım

İki cihânda ümîdim minge sin ok kirek sin” Hoca Ahmet Yesevi

Yesevinin bu mısralarındaki “minge sin ok kirek sin” yapısı Yûnus’un şiirinde “bana seni gerek seni” ile karşılanmıştır.

“Yûnus çağururlar adum gün geçdükçe artar odum

İki cihânda maksudum bana seni gerek seni” Yunus Emre

Yunus,Hoca Ahmet’in şiirini tamamen almış. Anadolu Türkçesine adapte etmiştir. Mesela Yesevi’nin şiirindeki “akiller”i ,Yunus Emre “Ahiler” yapmıştır. Çünkü Anadolu’da Ahiler vardır. Dolayısıyla birinci kaynağı naçizane kanaatime göre Hoca Ahmet Yesevi’dir. Başka örneklerde verebilirim ama şu anda ona girmenin manası yok. Onun dışında kimler var? Sadrettin Konevi var. Peki Sadrettin Konevi kimdir? Sadrettin Konevi, çağımın bilim dünyasını, felsefe dünyasını böyle tabiri caizse tutup silkeleyen, İbni Arabî’nin manevi oğlu ve tek öğrencisidir. Bugün İbni Arabî’nin eserlerinden biz Konevi vasıtasıyla haberdar oluyoruz. Yunus Emre'nin İbni Arabî'ye ulaşması çağ olarak mümkün değildir. Ancak bugün ortaya konulan kaynaklar gösteriyor ki Yunus Emre, Sadrettin Konevi'den ders almıştır. Peki, bunu başka türlü destekleyebiliyor muyuz, evet Yunus'un şiirlerinde kendisinden sonraki birkaç şair dışında başka kimsede göremediğimiz bir husus var. Nedir o? Divan şairleri sevgiliden, Allah’tan maşuk olarak söz eder. Yunus “maşukta” der “maşuka” da der. Dişil cinsiyette Tanrı’ya sevgili olarak hitap eder. Belki orada ki -a müenneslik yani dişillik eki değil de yönelme eki falandır. Hayır, hiçbir şüpheye yer bırakmayacak örnekler var.

“Anun gibi ma’şûkanun haberini kim getirür

Cebrâîl-i mürsel sığmaz anda olıcak münâcât”

Cebraîl’in haber getiremeyeceği kişi kim olabilir?

“Aşıkların canına maşuka vurur minkar” Aşıkların gönlünü maşuka gagalar, deşer, diyor.

“Mâşûka halvetinin yidi kapısı vardır, Ol kapudan içeri seyrân kılasm gelir”

“Maşukanın tecellisi dürlü dürlü renkler olur.” Allah’ın tecellisi olur biliyorsunuz.

"Dünyada Peygamber’in başına geldi bu ışık

Tercümanı Cebraîl, maşukası Halık’dır.”

Yani çok net. Tanrı'ya dişil manada maşuka diyor. Bu bize ne verir, neyi gösterir? Bu, bugün için bile çok ileri bir düşünce biçimidir. Çok zor ifade edilecek bir şeydir. Ama bunu söylüyor. Bu fikri destekleyebilecek zemin İbni Arabi'nin eserlerinde var. İbni Arabi Tanrı'nın dişil tarafını vurgulayan yorumlar yapıyor. Hatta Fususu'l Hikemi'nin son bahsinde Peygamberimizin “Bana üç şey sevdirdi” şeklinde bir hadisinin bir yorumu var. Onun yorumunu yaparken Tanrının dişilliği üzerine vurgular yapıyor. Dolayısıyla Sadrettin Konevi'den de ders aldığımızı bildiğimize göre ve Konevi de İbni Arabi'nin tek öğrencisi, onu anlatan tek kişi olduğuna göre, Yunus da kaynağını İbni Arabi'den alıyor. O zaman Yunus Emre'nin kaynaklarından biri Sadrettin Konevi, diğeri İbni Arabi diye düşünüyorum. Başka kimler var? Taptuk Emre zaten var. Hacı Bektaş Veli zaten var, bunları biliyoruz. Ahi Evran'la doğrudan doğruya gerçi 1261'lerde öldürülüyor, 20 yaşlarındaki Ahi Evran'la görüşmüş olabilir. Edebalı ile yaşadığı yerden ayrıldığına göre Ahilerin içerisinde demek ki. “Ahi” redifli şiirleri var. “Ahi” den bahsediyor bir de “Ahi Ahi” diye şiiri var. Bu da Yunus Emre'nin Ahiler arasında olabileceğini gösteriyor. Evhadüddin Kirmani, Ahi Evran, Sadreddin Konevi, Hacı Bektaş Veli, Taptuk Emre ve Mevlana bunların hepsi Yunus Emre'yi besleyen kaynaklar arasında. Mevlana ile ilgili bazıları diyor ki, Yunus'un da içerisinde bulunduğu grubun arası Mevlana ile çok iyi değil. Ama Yunus'un öyle bir derdi olduğunu zannetmiyorum. Mevlana'nın ölümünden sonra Mevlana için diyor ki, “Konya şehrinde yatar, o sultan nerede” onu övgüyle anlatıyor. Demek ki onunla ilgili bir sıkıntısı yok. Edebalı ile zaten yol arkadaşı, buldukları yerden beraber ayrılıyorlar. Onunla ilgili mesela şöyle geçiyor.

“Hem Ede Balu İnâcu'l-Kırşehrî

Ol hümâ olmuşdı Evran'ın yâri” Yani Ahi Evran'ın yarı, dostuydu, diyor

.”Nâmına dirlerdi erin Balı Şeyh

Vardığı yire ad oldu Balı Şeyh “ Kırıkkale'nin Balışeyh ilçesi onun adıyla anılıyor (Edebalı'nın bir diğer adı da Balı Şeyh'tir).

“Yunus bile anınla düşdi yola

Nice ahiyi buluban şâd ola” Edebalı'yla beraber yola gidiyorlar.

Âşık Paşa Yunus'un çağdaşı sayılır. Ondan biraz daha genç olmasına rağmen çağdaşıdır. Onun da Yunus'la muhtemelen aynı sohbetlerde aynı muhitte bulunma ihtimali var. Âşık Paşa ile beraber anıldığı şiir var. Şiirin sonunda diyor ki

“Âşık Paşa dost bahçesi bülbülü

Yunus Emrem arada turaçlanır” diyor.

Bu şiirin Âşık Paşa'ya ait olduğu düşünülüyor. Onun olmasa bile ikisinin bir arada olduğunu gösteriyor. Şimdi buradan çıkacak bir şey daha var aslında. Bütün bu insanların bulunduğu yer Orta Anadolu. Sadrettin Konevi, Ahi Evran, Taptuk Emre, Hacı Bektaşî Veli hepsi Orta Anadolu'da yaşıyorlar. Dolayısıyla Yunus'un da o eğitimi başka bir yerde almış olma ihtimali yok. Bugünkü gelişmiş vasıtalar yok. Bu Orta Anadolu Türk kültürü devredilişini destekleyen son örnek olarak bir şey daha söyleyeyim, Yunus'un bir şiirinde şöyle geçiyor

“Mine'l-kalbi ile'l-kalb yol var dimişler erler

her gönülden gönüle rast toğrı yol degül mi”

Bunu Neşet Ertaş, “Kalpten kalbe bir yol vardır, görülmez / gönülden gönüle gider yar /yol gizli gizli” Ne işi var Neşet Ertaş'ta bunun. Süzülüp geliyor işte. Bugün hala Orta Anadolu'da büyük kepçelere “Yunus Çömçeği” diyorlar. Çok büyük bir ihtimalle Yunus tıpkı Ahmet Yesevi gibi kaşık yontarak hayatını kazanmıştır. O yüzden Yunus Çömçeği deniyor. Yunus'un kaynaklarından daha devam edecek olursak tabii ki o günkü dünyanın entelektüellerin toplandığı yer olan Bağdat var. Harun Reşit'ten sonra orada çok ciddi bir beyin atmosferi gelişiyor. Batı'nın kaynakları tercüme ediliyor ve oradan yeni metinler türetiliyor. Şimdi çok meşhur bir beyti var Yunus Emre'nin;

“Ummî benim, Yûnus benim, dokkuz atam, dörttür anam

Işk oduna düşüp yanam sûk u bazar nemdir benim”

Bu birinci mısra çok önemli. Nedir bu dokuz ata? Dokuz gök. Bunun karşılığı nedir? Jüpiter, Deus Pater. “Gök atadır” fikri Jüpiter'de geçer. Jüpiter Batı tefekkürüne giren bir şey. “Dört ana” ise “Yer”. Yani dört unsur. Bu fikirlerin hepsi işte Bağdat fırınında mayalanmış, pişirilmiş bilim ekmeğinden geliyor. O halde Yunus'un kaynaklarını sayarken Bağdat'ın tercüme ekolünü de saymakta fayda var, diye düşünüyorum. Başka kaynakları arasında Dede Korkut var. Dede Korkut 15. yüzyılda yazıldı fakat 15. yüzyılda oluşmadı ki.

“Karşı dağların üstünde salkım salkım olan bulut

Saçın çözüp benim için yaşın yaşın ağlar mısın”

Buradaki karşı dağların üstü, salkım salkım, falan bir sürü şey çok net ifade ediliyor. Dede Korkut'un kuvvetli tesiri var.

“Taştın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın /Aktın yine kanlı yaşım yollarımı bağlar mısın? /N'idem elim ermez yâre bulunmaz derdime çâre/ Oldum ilimden âvâre beni bunda eğler misin?.” Dağ kavramı gerek dini metinlerde gerekse Dede Korkut Oğuznamelerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Ancak 5. beyitteki “Harami gibi karşıma çıkan karlu tag” mısraı Yunus Emre şiirinin Oğuznamelerle bağlantısını açıkça ortaya koyacak mahiyettedir. Salkım salkım ikilemesinin de Dede Korkut Kitabı'nda iki kez geçmesi şüphesiz bir tesadüf değildir. Dede Korkut metni Yunus Emre şiirinin kaynaklarındanır.

Aynı şekilde eski Türk kültürü de Yunus Emre'nin kaynaklarından bir tanesidir. Saçın çözümlü ağlamak, yüğ törenlerinden kalma bir gelenektir. Bu törenlerde insanlar yüzlerini yırtarak saçlarını çözümlü önlerine dökerek dövünerek ağladıkları bilinmektedir.

Biraz önce Kutadgu Bilig'den bahsetmiştik. İşte burada örnekleyebiliriz. Kutadgu Bilig'de “yaşın yaşın” ifadesi gizli ifadesi anlamında kullanılmış. Yunus'un şiirlerinde 20 yerde gizli anlamı geçiyor. Sadece bir yerde yaşın ifadesini kullanıyor. Burada kullanıyorsa bir manası var demektir. Peki nedir bu mana: 1-Gizli gizli anlamında kullanıyor.Saçın çözümlü benim için gizli gizli ağlar mısın? 2- Islak ıslak anlamında kullanıyor.

3-Yaşın yaşını gümbür gümbür, yıldırım yıldırım, hüngür hüngür ağlamak anlamında kullanıyor.

4-Yaşın yaşnamak diye Kutadgu Bilig'de aynı manzara anlatılıyor.Bulutların gelip yıldırımlar çaktırmasını “yaşın yaşnuğ,yaşın yaşnadi” şeklinde kullanıyor Yusuf Has Hacıp, yani Yunus Emre de oraya bağlıyor,oradan alıyor.Aksi takdirde o etki olmasaydı biz “yaşın”ı o şiirde 20 defa görürdük.Sadece bir yerde geçiyor ve sadece o manzara için geçiyor.

Kaynakları genel olarak bunlar aslında daha da var da çok ayrıntıya girmiyorum.

Ahi olabilir, dediniz Tanrı'nın dişillğine dair kullandığı sözcüklerden bahsettiniz, bunları iddia eden başka Yunus Emre araştırmacısı var mı? Çünkü bunlar ciddi ciddi tartışma yaratacak söylemler.Bir devrim de siz mi yaratıyorsunuz?

Yunus'un devrimciliği diyelim. Şimdi bu meseleyi ben birkaç yıldır dillendirmeye başladım. Sizin ifade ettiğiniz gibi ben de hep acaba ile yaklaştım. Öncelikle gittim, bunu Arapçacılara sordum. Bu maşukada ki -a, hangi -a olabilir? Bizim bildiğimiz müennes -a da olabilir. Bir Arapçacı, tevhit manasına gelebilir, dedi. Fakat bana doğru dürüst biçimde izah edemedi. Bana bir delille ispatlayamadı. Birçoğu korkuyor bunu söylemekten. Ben korkacak bir şey olduğunu düşünmüyorum. Sonuçta dişi de Allah'tandır, erkek de Allah'tandır. Yani bugünkü Allah tektir, birdir. Ona dişilik veya erkeklik isnat edemeyiz. Ama gördüğümüz bütün dişi veya erkek unsurların hepsi Allah'tandır. Allah'ın yabancıları değildir. O yüzden ben korkmuyorum. Ben sadece bunu araştırmakla mükellefim. Biz iyi şiir yazmak veya okumak derdinde değiliz, biz şiiri anlamak derdindeyiz, biz de onu yapıyoruz. Şimdi benden önce bu dişillik meselesini hiç ortaya koyan olmadı. Bildiğim kadarıyla fark edilmedi, yani “maşuka”yı burada niye kullandı fark edilmedi. Ben farkettim ve peşine düştüm, bu çıktı. Ahilik meselesi bir iki yerde konuşuldu fakat o da metinlere bağlanarak söylenmedi. Bu en son çıkan Edebalı ile ilgili metin özellikle bize artık net şeyler veriyor. Yani Yunus'un mesela Yesevi'nin şiirini adapte ediyor Anadolu Türkçesine.

Orada akillere sohbet gereği özellikle Ahilere sohbet gerek olarak değiştirmesi Ahilerden yana kasıtlı bir tutumunun bir tavrının olduğunu gösteriyor. Bütün bunları birleştirdiğimizde;

1- "Ahi" redifli Şiirlerin, metinlerin olması 2-Eserlerinde Ahiye sık sık yer vermesi 3-Ahilerin başı olan Edebalı ile beraber bir yerden bir yere gitmesi.

Başka Şeyler de var, yeni makalemle çıkacak onlar inşallah. Mesela Şiirlerinde ticaret unsurlarını çok kullanıyor; "Pazarın yağma olsun." diyor. Ahiler biliyorsunuz ticaretle uğraşlardı. Dünyanın ilk fuarını Ahi Evran, Pazarören'e kuruyor. Kayseri Pazarören, Yabanlu Pazar, dünyanın ilk fuarı. Ahiler ticaretle uğraşıyorlar, savaş zamanı da bölük bölük savaşa katılıyorlar. Bu kullandığı terminoloji de ticaret terminolojisi ve onu oraya bağlıyor. Son olarak Yesevi'nin Şiirini adapte ederkenki kasıtlı tercihi, "akil ve ahi" tercihi de benim böyle düşünmeme sebep oldu. Ben bugün artık Yunus Emre'nin Ahi olduğunu % 60 - 70 seviyesinde söyleyebilirim.

Tüm bu bahsettikleriniz olduğa derin araştırmaların neticesinde ortaya konmuş veriler. Peki bunların yanında Yunus Şiirinin yapısal örgüsüne baktığımızda onun Şiirinde ne ne çıkar?

Bence bugün, "İşte efendim Yunus büyük Şairdir, bugünkü gibi Türkçe konuşur, Türkçesi çok güzeldir" gibi Şiiri hakkında böyle Şeyler söylenmesinin nedeni, onun Şiirinin fiile dayalı yapısıdır. Türkçe bir fiil dilidir, bir aksiyon dilidir ve fiili sever. Hatırlayın derslerimizden sebkihindiyi hatırlayın. Ben hep şu benzetmeyi yaparım ocuklara: Yunus'un Şiiri grl grl akan bir akarsudur. Sebkihindi ise bir su birikintisidir. Belki biraz haksızlık oluyor ama yle. Niye; çünkü fiil yok. Varsa da olan bir isim fiildir." -İdi" ile bitirir veya havada kalır. Yunus'un Şiirinde fiiller hakimdir, fiil ve fiil soylu kelimeler hakimdir. Bu farkında olmadan bize o Şiiri sevdireyor. Genellikle bakarsınız Şiir 4 bölümdür. İki mısra ama dört bölümdür. Her bölümün sonunda bir fiil ya da fiile yakın bir Şey olur. Yunus Emre'nin Şiirlerinin dikkat çekici özelliklerinden biri de harekettir. Mısralar belirli bir düzen ve kurguyla yerleştirdiği yüklemler, fiilimsiler, fiil kök ya da gövdeleri, isimler, sıfatlar, zarflar vb. metne bir taraftan akıcılık kazandırır; diğer taraftan kısa cümleler aracılığı ile doğal duraklar oluşturarak ahengi artırır. Bir rnek vereyim, bakın hepsi iki mısra ama durduğum yerler birer bölüm gibi oluyor.

"Girdm 'işkun denizine // bahrileyin yüzer oldum

Geşt idben denizleri // Hızır'layın gezer oldum

Gönlümüz oldu ulu şar // o şar gibi ya kanda var

Haznesinden aldum gevher // dükkan yüzin bezer oldum

Ben ol dükkânda kuluyam //cevherler ile toliyam

Dost bağınun bülbüliyam // budakdan gül düzer oldum”

Bakınız bütün mısralarda aşağı yukarı 4 tane en az fiil veya fiil soylu kelime var. Bu şiiri tabiri caizse su gibi akıtıyor. Bizim farkında olmadan sevdiğimiz şey bu . Çünkü biz tarih boyunca aksiyon halinde bir milletiz. Bugün Arap şiirinden doğduğu ifade edilen Aruz vezninin, kervanlardaki develerin çanlarından yola çıkılarak ortaya çıktığını söylüyorlar ve biz buna inanıyoruz ki doğrudur. Ben de aynı kanaattayım. Tıpkı bunun gibi bizim de hece veznimizi ve şiirimizi oluşturan şey, şu bozkırlardaki binlerce yıllık at ile olan serencamımızdır. Onların nal sesleri. Bu konuda da bir çalışma var zaten. Hece vezninin at yürüyüşlerinden yola çıkarak ortaya konduğu noktasında. Bunun örneklerini Manas'ta da görebilirsiniz. Burada da şu şiirdeki şu akış, bu fiil soylu kelimelerin varlığı şiiri daha akışkan hale getiriyor. Bu daha sevimli yapıyor bizim açımızdan. Birinci mesela bence bu. İkincisi, seçilen kelimeler. Seçilen kelimeler gündelik hayatta olan kelimeler. En meşhur sembolik şiiri “Çıktım erik dalına anda yedim üzümü / Bağın ıssı kakıdı, der ne yersin kozumu” Ne var burada; üzüm, erik, ceviz. Bizim için bu nedir? Olsa olsa aşure olur bundan. Adam bundan evrensel bir şiir yapmış; çok sıradan kelimeleri, çok üst düzey bir evrenselliğe taşımış. Yunus'un büyük tarafı bu. Üçüncüsü: Yunus bir İslam şairidir. İslamı anlatan ve İslam tasavvufunu ön plana koyan bir şairdir. Ana metin nedir? Kuran ve hadistir ama aldığı ayetleri öyle bir anlatıyor ki sanki günlük Ayşe teyze ile Fatma teyzenin konuşması gibi. “Miskin Âdem oğlanını benzetmişler ekinciye / Kimi biter, kimi yiter, yire tohum saçmış gibi” Yere tohum saçmak, ekinci, bunların hepsi gündelik hayatımızdan çiftçilikle ilgili unsurlar. Fakat bir bakıyoruz ki Yunus bunu Hadit Suresinin 20. ayetinden almış. Orada geçiyor. Bu ayette der ki “ Bilin ki dünya hayatı, bir oyun, bir eğlence, bir gösteriş, aranızda bir övünme, mal ve evlâtta bir çokluk yarışından ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibi ki bitirdikleri çiftçileri imrendirir, sonra kurumaya yüz tutar, bir de bakarsın ki sararmıştır, ardından da çer çöp haline gelmiştir. Âhirette ise ya çetin bir azap yahut Allah'ın bağışlaması ve hoşnutluğu vardır. Dünya hayatı sadece aldatıcı bir yararlanmadan başka bir şey değildir.” Bakın ayeti almış,bizim gündelik hayatımızı sıradan kelimelerle öyle bir ifade etmiş ki Kuran ile ne alakası var, diyorsunuz. Yunus'u güzel yapan şey bu. Yani buradan yola çıkarak şunu söyleyebiliriz: En girift felsefi meseleleri en basit yerel unsurlarla ve en güzel bir Türkçe ile fiillere bürüyerek anlatıyor. Yunus büyük bir dönüştürme makinesi gibi. Çok geniş bir ağız olan çok büyük bir dönüştürme makinesi gibi. Bütün havzalardan bir ucu Orta Asya bozkırlarına diğeri işte Bağdat'a uzanan havzalardan gelen metinleri, bilgileri, yaşayışları hepsini alıyor; dönüştürüyor. Kendi yaşayışının formunda yeniden ifade ediyor. O yüzden Yunus çok seviliyor, o yüzden büyük bir adam.

Bu açıklamalar kısmında ifade etmek istedikleriniz?

Yunus'un bir şiirinin bir şerhi var bende. Onu kendimce ifade edeyim. Böylece benim deminden beri söylediğim ifadeleri, yani "Ben metinlere derinlemesine girdim, girmeye çalıştım." ifadesinin arkasını da vermiş olurum. Şimdi çok meşhur bir şiiri var."Elhamdülillah" redifli. Bu şiir zaman zaman okunur, yorumlanır. Hatta bazı beyitleriyle ilgili olarak da Anadolu coğrafyası kastedildiği söylenir. Bu şiir bir devriye. Devriyeyi bilmeyenler için söyleyelim. "Haktan gelip hakka gitmeyi" şiirsel yolla, dünyaya iniş ve çıkış yayları üzerine anlatan şiirlere biz devriye diyoruz.

"Hak'tan inen şerbeti içtik el-hamdülillâh
Şol kudret denizini geçtik el-hamdülillâh

Şol karşıkı tagları mişeleri bağları
Sağlık safâlık ile aştık el-hamdülillâh

Kuru idik yaş olduk ayağıduk baş olduk
Kanatlandık kuş olduk uçtuk elhamdülillâh

Vardığımız illere şol safâ gönüllere
Baba Taptuk ma'nîsin saçduk el-hamdülillâh

Beri gel barışalım yad isen bilişelim
Atımız eyerlendi eştik elhamdülillâh

İndik Rûm'u kışladık çok hay ü şer işledik
Uş bahâr oldu geri göçtük elhamdülillâh

Dirildik pınar olduk irkildik ırmağ olduk
Aktık denize daldık taşık elhamdülillâh

Taptuk'un tapısında kul olduk kapısında
Yunus miskin çiğ idik piştik elhamdülillâh"

“Haktan gelen şerbeti içtik elhamdülillah, Şol kudret denizini geçtik elhamdülillah” Bu şiire ilk baktığımızda işte Yunus birçok zorlukları aşmış, derviş olmuş, Taptuk’un öğretilerini anlatmış, yaymış. Sonra hayatını Rum’da, Anadolu’da geçirmiş ve Taptuk’un kapısında pişmiş, yetmişmiş olduğunu ifade edebiliriz. Yunus’un Anadolu’da yaşadığının delilini de ifade eder. Hatta oradaki Rum’u da Anadolu olarak görür. Bundan birkaç sene önce bir Yunus Emre Sözlüğü yayınlandı. Biraz bence eksik bir çalışmadır. Rahmetli oldu yazarı da. Mesela orada Rum maddesine bakarsanız bu beyti örnek verir ve Rum için şunu söylüyor: “Rum: Anadolu veya Bizans tebaası olan kişi.” Hâlbuki başka bir şey. Ben de bu şiiri daha önce dediğim gibi böyle okuyordum fakat bir ifade benim dikkatimi çekti. Bu beyit daha doğrusu ben de öyle okuyordum bunu. Hatta şu beyti: “İndik Rûm’u kışladık çok hay ü şer işledik” mısraı. 1- “inmek” ifadesi, niçin Rum’a inmiş olsun 2- “Çok hayrı şer işledik” Hayır ve şerrin yeri neresidir, nerede işlenir? Sonra bir önceki beyte baktım “Beri gel barışalım yâd isen bilişelim/Atımız eğerlerdi eştik el-hamdülillâh”

Şimdi bunlara baktığımızda, at kelimesinin Yunus’taki kavram arka planına baktığımızda, at eşittir tabut. Yerine koyduğumuzda “Atımız eğerlendi”, yani tabutumuz hazır, “eştik elhamdülillah” eşmek, eşilmek yani “yerimiz kazıldı” 2- At hazır, eşiniyor veya eşkin gidiyor, anlamları çıkıyor. Buradan böyle bir mana çıktığında bu sefer “Rum-ı kıştağı, çok hayr-ı şer işledik” ifadelerinde hayr ve şer işlenen yer dünyadır. Bu iki beyitten ufkumu genişletmeye başladım ve geri döndüm. “Haktan gelen şerbeti içtik elhamdülillah/ Şol kudret denizini geçtik elhamdülillah.” Bu şerbet ne ola? Bu şerbet balbalların önündeki kadehteki şerbet. Biz Tanrı ile bir anlaşma yaptık. Bezm-i Elest. Bezm-i Elest’i bütün şairler Allah’tan sunulan bir şerbet olarak ifade ederler. Allah bize bir şerbet sundu, anlaşma kadehini uzattı, biz de onu içtik ve bir anlaşma yaptık. O halde “Haktan gelen şerbeti içtik, elhamdülillah” Biz Bezm-i Elest’te “Evet sen bizim Rabbimizsin.” dedik. Sonra “Şol kudret denizini geçtik elhamdülillah”. Kudret, güç demek. Aynı zamanda “yaratma” demek ve yaratılma aşamasını geçtik çünkü biz bu şerbeti ruhlarımızla içtik. Ete kemiğe büründük. Sonra “Şu karşiki dağları meşeleri bağları/ Sağlık, safâlık ile aşık elhamdülillâh.” Sağ ve safa kelimeleri, özellikle “safa” temizlik, saflık, bulaşılmamış olmak anlamına geliyor. Buradaki şu karşiki dağlar, meşeler, bağlar, insanın yaratılma aşamaları da olabilir, insanın dünyada geçirdiği aşamalar da olabilir. Burada büyük ihtimalle; yaratıldı, tasavvufa girdi, o aşamaları geçti, anlamında. Sonra “Kuru idik yaş olduk.” Biz hiç bir şeydik, yeşerdik. “Ayağıdık baş olduk” Bir dervişken şeyh olduk. “Kanatlandık, kuş olduk.” Artık çok ilerideyiz “uçtuk elhamdülillah.” Sonra uçtuk nereye gittik. “Vardığımız illere şol safa gönüllere Baba Taptuk manisini saçtık elhamdülillah” Demek ki biraz evvelki aşamalar tasavvuf aşamaları. Çünkü Baba Taptuk manisini öğrendi, orada onlara anlatıyor. Sonra işimiz bitti, artık ölmek üzereyiz, beri gel barışalım. Helalleşelim ya da samimileşelim. “Atımız eğerlendi” tabutumuz hazır, “eştik elhamdülillah” Artık gidiyoruz. Sonra “İndik Rum’u kışladık” Biz kışı geçirmek üzere dünyaya geldik. Rum, burada dünya olarak kullanılmış. Kışta kışlaya inilir, yazın yaylaya çıkılır.

Kışta kışlaya inilir, yazın yaylaya çıkılır. Türkler için yayla kutsal bir mekandır. Ben bilirim çocukluğumdan, yayla denilince kanatlanırdık. Neyse devam edelim. “Çok hayr-ü şer işledik” Dünyada hayır ve şer çok işledik. Çünkü hayır ve şerrin yeri dünyadır. Cennet ve cehennemde hayrın ve şerrin yeri yoktur. “Uç bahar geldi geri.” İşte yeniden bahar geldi. Yani yayladan indik ya, aşağıya. Şimdi de yaylaya çıkış vakti yeniden geldi. Tanrı'nın yanına çıkış. “Göçtük elhamdülillah.” Buradaki “-dük” ekleri geçmiş zaman değil, şimdiki zaman anlamında. Göçüyoruz, anlamında. Şimdi göçtük, öldük artık. Mahşer günü geldi, kıyamet koptu. Sonra ne oldu. “Dirildik pınar olduk” yani pınar gibi yerden kaynamaya başladık. İrkildik, uyandık, ırmak olduk, akmaya başladık. Aktık denize doğru. Burada deniz, Allah'ın varlığını ifade ediyor. Artık Allah'a kavuştuk. “Taptuk'un tapusunda kul olduk kapusunda/ Yunus miskin çiğ idik piştik elhamdülillah” Bütün bunları Taptuk sayesinde yaşadık. Yani bu şiir Yunus'la ilgili dönüş noktalarından bir tanesi oldu. Şiir aslında görüldüğü gibi değil. Şiirde tamamen bir devriye havası var. Sembolik ifadeleri bunu anlatıyor. Bu şiirde öne çıkan başka bir şey daha var: Mevlevi gelenekleri Tanrıya kavuşmayı “Şeb-i Aruz” yani gelin gecesi olarak ifade eder. Oysa bu, burada yaylaya çıkış vakti olarak ifade edilir. Burada Türkçe ve Türkmence bir yaklaşım var. O bakımlardan mühim bir şiir diye düşünüyorum.

Peki son olarak okurlarımıza iletmek istediğiniz bir şeyler varsa,

Çok şey söylenebilir. Ama ben çocuklarıma bir şeyi tesir edebiliyor muyum ki okurlarımıza edelim. Ama birazcık kıymettar bulurlarsa sözlerimi yani imkânları varsa çocuklarının hatta beşikte uyuduğu yerde bile Yunus sesi olsun. Yunus'un şiirleri okunsun, duyulsun. Batılılar kendileri için değer ifade eden kişilerin eserlerini, daha bebekken etraflarına astıkları resimler, çizimler, müzik parçaları şeklinde onlara hissettiriyorlar. Shakespeare'in eğitimi anaokulundan başlıyor. Böylece üniversiteye geldiğinde o kişi için bir ihtiyaç oluyor. Bundaki fayda nedir? Düzgün bir İngilizce öğrenir ve kendisine güvenen bir İngiliz vatandaşı olur. Benim Shakespeare gibi bir adamım var, diyerek. Buradan bakıldığında da Yunus bizim için çok çok çok daha büyük bir değeri ifade eder. O yüzden daha çocuk yaştan itibaren mutlaka Yunus'u okusunlar, okutsunlar. Eğer sesimiz uzaklara, daha yükseklere ulaşırsa mutlaka eğitimin uygun aşamalarına Yunus dersleri konsun. Özellikle Türkoloji bölümlerine. Yunus'u görmeden mezun olan bir Türkolog ben düşünemiyorum. Yunus'u okuyan, bütün metinlerimizi okumuş gibi olur. Tıpkı Dede Korkut metinleri gibi. O yüzden Yunus'tan uzak kalmamak gerektiğini düşünüyorum. Bu kadar söyleyebilirim.

BİR DOKTORUN NOTLARI

Nurgül BALDEMİR

Bazı anlar, size de oluyor mu bilmiyorum. Birini bir daha hiç göremeyeceksiniz gibi geliyor. Mesela, tam sıkı sıkı elini tutarken birinin; her şey güllük gülistanlıkken, ya bir gün o eli tutamazsam diye bir an için bir kurt düşüveriyor insanın içine. Telefonda konuşurken bile, ya o sesi bir daha hiç duyamazsam diye aklınızın köşesinden geçiveriyor işte bir an.

Elinizde yeni doğmuş bir bebeğin doğuşuna bile sevinmeden, ya elinizin altında ölürse diye hisse kapılıp sevincinizi kursağınızda bırakan bir şeyler oluyor bazen.

En sevdiğiniz yemeği, bir daha ne zaman yiyebilirsiniz; en sevdiğiniz kıyafeti bir daha ne zaman giyebilirsiniz, en sevdiklerinizi, bir daha ne zaman görebilirsiniz bilmiyorsunuz.

Bilmiyoruz hiçbirimiz.

Peşinden koşturduğumuz o bir dünya işi ne zaman tamamlayabiliriz; bugün mü, yarın mı, ne zaman yarım kalırlar, ne zaman bizsiz de dönmeye devam eder dünya bilmiyoruz.

Garip bir his geliyor böyle insanın içine bazen. Bir fotoğraf çekilirken mesela, çekindiğimiz son fotoğraf olma ihtimalini hiçbirimiz düşünmüyoruz. Ama bazılarımız tüm bunları her saniye düşünmek zorunda hissediyor kendini. Çünkü kanser denen bir kum saati tutuyor onlar ellerinde... Bu yüzden herkesten çok daha fazla düşünmek zorunda kalıyorlar tüm bu ihtimalleri. Aslında hepimizin her an düşünmesi gereken ihtimaller bunlar. Ama hepimiz sıklıkla unutuyoruz, belki de hatırlamak istemiyoruz.

“Nerede olursanız olun, sarp ve sağlam kaleler içinde bulunsanız bile, ölüm size ulaşır.” diye bir ayeti hepimiz biliyoruz. (Nisâ Suresi, 78. Ayet) Ama kendimize hatırlatamıyoruz. “Bütün lezzetleri yıkan ölümü sıkça hatırlayınız.” diyen hadisi aklımıza bile getiremiyoruz.

Hep güleceğimizi zanneden cıvıl cıvıl kuşlarız hepimiz ama aslında hepimiz içten içe ağlıyoruz. “Belki kaybedeceğim ama savaşırken kaybedeceğim.” diyen Nesli Cantay da kuş olup uçtu... Bir gün hepimiz kaybedeceğiz ama bu dünya ile savaşmış olarak uçmak lazım. Nazım Hikmet’in ‘Yaşamaya Dair’ şiirini bitirdiği cümleler ile:

“Bu dünya soğuyacak,
Şimdiden çekilecek acısı bunun,
Duyulacak mahzunluğu şimdiden.
Böylesine sevilecek bu dünya,
‘Yaşadım!’ diyebilmen için...”

Ne denir ki; Allah hepimize rahmet eylesin.

ÖZGÜN ÜTOPYALAR

Enes Ali ALTINTAŞ

İnsanın yalnızca bir dünyası olmamalı. Sıkıldığında kaçabileceği birkaç yeri daha olmalı.

Ve birinden diğerine kaçarken, anılarını da orda bırakmalı.

Bütün sıkıntılarını, acılarını, keşkelerini yanına almadan, öylece çekip gitmeli.

İnsanın birden fazla dünyası olmalı.

Yalnız başına kalabileceği saklı bir dünyası.

Yeni yerler keşfedebileceği taze bir dünyası.

Aşkını tadabileceği tutkulu bir dünyası.

Avaz avaz şarkı söyleyebileceği ıssız bir dünyası.

Ayı ve yıldızları hissedebileceği geceli bir dünyası...

İnsanın yalnızca bir dünyası olmamalı.

Gerçek dünyadan uzaklaşabilecek kadar soyut, bisikletle pedal çevirebilecek kadar yakın olmalı.

İnsan yalnızca tek bir dünya ile uğraşmamalı. Bütün gücünü ona harcamamalı.

İnsanın kendi dünyaları olmalı. Herkesten ve her şeyden uzakta, o dünyalarda kendini bulmalı.

Dilediğini misafir olarak ağırlamalı, dilediğini ise dönmek üzere uğurlamalı.

Bir dünyasında yürüyorken, diğerinde koşmalı.

Birinde mütevazı iken, diğerinde serseri olmalı. Birinde şiir dinlerken, diğerinde yazmalı.

Fakat en önemlisi, her bir dünyanın birbirine kıyası olmalı. İçinde deniz olan ve papatyalarla dolu sarmaşıklı bir dünya...

İnsan olduğu yerde sürekli de durmamalı.

Her duyguyu iliklerine kadar hissedip ölene kadar bu dünyalarda şehvetle yaşamalı.

Bedeni gerçek dünyada aç olsa bile, ruhunu diğer dünyalarda doyurmalı.

LAF

Gülizar KILINÇ

Ağzımız iyi laf yapar bizim. Dokuz boğumun birinden geçirmeyiz, pat diye söyleyiveririz söyleyeceğimizi, gerisini düşünmeyiz. Sonrasında ben söylemedim ya da ağzım kırılıydu gibi laflara başvururuz ama malum laf söz değeri kazanamayınca uçup gidiyor. Geriye de dönemeyiz. Bunun ismine en masum haline indirgeyerek kimimiz patavatsızlık kimimiz boşboğazlık, ciddi vakalarda ise cahillik deriz. Bu sıfatların hoşluğundan olsa gerek 'saygısız', 'kendini bilmez' sözlerini üzerimize giydirmeyiz. Zaten laf dediğimiz o kelime cümbüşünü de bir süre sonra – kendini bilmezliğin havalesi olsa gerek- unutup geçeriz. Söylediğimiz laf istediğimiz yeri bulamayarak sekip tekrar bize mi gelmiş, laf olsun diye söylediklerimiz birilerinin bir kulağından girip ötekinden çıkamayarak söz değeri kazanıp incitmiş mi aldırış etmeyiz.

Oysa söz öyle midir? Bilirkişiden çıkar, bilmeyeni teğet geçer ve yerine ulaşır. Ayrıca söz, laf gibi yavan da değildir. Gerisinde düşünülmüşlük, ayıklanmışlık vardır. Sözün eri olmaktadır göreviyle mertliği bazen de dokuz boğumdan geçtikten sonra söylenmeyerek saygıyı özünde barındırır.

DEDEM

İsmail ÇAKMAK

İman leke götürmez, dedemin özlü bir lafıydı bu.

Çok dikkatliydi. Mütedeyyin bir insanın bütün vasıfları külliye mevcuttu zatında. Çok konuşmazdı, israf olur, haramdı çünkü. Köyde yaşamayı kendine külfet görmemişti, okurdu. Kahve yüzü bilmezdi. Okula başladığım yıllarda, aldığı notlardan hiçbir şey anlamamıştım. En azından aynı alfabeyi kullanmıyorduk. Hızlı yazardı. Sonradan divit ve hokka olduğunu öğrendiğim şeyleri peyderpey temizler, yatağının başına koyardı. Köyün asayışı ondan sorulurdu. Tek kişilik ordu gibiydi, heybetli, keskin bakışlı, kavi duruşlu.

Arasında husumet olanları, mahkeme önce ona yollardı. Kavga, gürültü çıkanlara, oğlum üç günlük dünya, neyi paylaşamadınız, der, ortalığı süt liman ederdi. Ayetlerden, hadislerden örnekler verir, iki saat önce birbirine silah çeken insanlar, bir anda feraha ulaşırdı.

Köyün şecerisini tutardı. Kim nereden geldi, köyde kaç yıl yaşadı, hepsini bilirdi. Göçüp gidenlere kızardı. Baba topraklarınızı bırakmayın, terk etmeyin nidaları ile engel olmaya çalışsa da kimseyi durduramadı. Çoğu aile gitti. Doğduğu topraklarda can vermeliydi insan dedeme göre. Gel gör ki, maişet derdi herkesi başka topraklarda yeşertmişti. Yüzü suratı düşerdi gidenlere, isteksiz bir selam verir, kafasını bile kaldırmadan yolunuz açık olsun, derdi. Çok lüzumlu olmadıkça köyden çıkmamıştı. Erken kalkar masasına kurulur, sabahlara kadar ciltleri yorgun kitaplar okurdu. Bazen yaşlı vücudu dayanmaz, kenardaki yatağa kıvrılır kalırdı. Tarla tapan işlerini bırakalı uzun yıllar olmuştu, babama kalmıştı onca iş. Üç yıl önce umreye gitmişti. Hac vardı sırada. Ömrümün ahiri hep orda geçse diye çok dua ederdi.

Bir gün bir sala ile inledi köy.

Nüzhet Amca Hakk'a yürümüştü. Dedem, haberi alınca yıkıldı, çocukluk arkadaşı, ara sıra görüşüp dertleştiği koca çınar yoktu artık. Bazen elinde baston ile gelir, tak tak kapıya vururdu. Dedem, içerden "Nüzhet zili neden yaptırık, bas çalsın be hey adam!" diye gürlense de, severdi. Zaten kimseyi kırmazdı. Kimsenin kalbini kırma, kalp kıranın abdesti tutmaz, nasihati kulağıma küpeydi. Çevresindeki dostları öldükçe, yüzündeki çizgiler daha da derinleşti. İyice eve kapandı. Vakit namazlarını evde kılmaya başladı. Eski neşesini de kaybetti. Okuldan geldiğim bir gün, yemekten sonra biraz gezelim dedi.

Olur dedim.

Evden çıktık. Tepeler, dereler derken bir ağaç gölgesinde konakladık. İlk namazımı burada kıldım. Tekrar yola düştük. Bir tepenin başına geldik.

Bir an durakladı. Köstekli saatini çıkardı. Az kaldı, dedi. Yüzüme bakıp yüreğimi okudu sanki. Yorgunluktan gözlerimin ferisi sönmüştü. Yanımızdaki su da tükenmişti. Bir yandan anıları tazeleniyordu çorak topraklarda, birçok şeyi hatırlıyordu. Tozlu yollarda hatıraları savruluyordu adeta.

Ayaklarımın dermanı kesilmeye başladı.

Adımlarım küçüldükçe, yollar daha da uzuyordu.

Mecalimiz kalmamıştı.

Dervişler, sırtlarında heybe, karış karış gezmişler. O diyar sen misin, bu diyar ben miyim.

Neyi aramışlar, dedim içimden.

Sanki duydu beni

Hakkı ve hakikati...

İki kelime ama içinde âlem yüklü, dedi dedem.

Benim gözüm hâlâ yoldaydı. Dervişler neden yürür, bilmiyordum. Çok sonraları mânâ bulacaktı, bu iki kelime hayatımda.

Rüzgâr soğumaya, sertleşmeye başladı. Dumanların arasında bir mezarlık görüldü, köyümüzden uzakta. Garip gelmişti bana, belki de dünyada birbirini hiç görmemiş insanlar yan yana dizilmişti. Nedense korkmamıştım. Bir mezarın yanına sokuldu, dedem. Dua etti. İlk defa ağladığını görmüştüm.

Mezar taşına kafasına yasladı, sanki mezarla konuşurcasına, az kaldı, dedi.

Mezar taşında, Hatice yazıyordu. Soyadı silinmişti.

Ben olmasam da, sen hep gel buraya... Olur mu?, dedi.

Kafamı salladım. Olanlar karışıktı. Küçük ellerimle bir avuç toprak aldım, kokladım.

Hava kararmaya yüz tutmuştu. Bir su kuyusunun kenarında dinlendikten sonra yola düştük.

Yol boyunca dedemin ağzından tek kelime çıkmadı.

Yağmur başladı.

Yıllar geçti...

Sebebini bilmesem de, Hatice'ye gider, dua ederim hep.

Hastanenin kırık camından yayılan toprak kokusu bütün hüznlerimi tekrar filizlendirdi. Camdan gördüğüm yaşlı amca, belleğimin kilidini açmış, bir anda dedemi alıp gözümün önüne koymuştu.

TEST SÜRÜŞÜ

Mehmet Mustafa ERDAL

Beşikten mezara kadar ilim öğrenmeyi öğütleyen bir dinin mensupları olarak bugün bizlerin eğitimden yalnızca test çözmeyi, çözdürmeyi anlıyor olması ne kadar hazindir. Herhalde dünyada çok az millet bütün bir eğitim sürecini test sistemine bu derece odaklayıp teslim etmiştir. Çocuklarımız, test temeli üzerine sınav katlarıyla yükselttiğimiz eğitim binasının a) b) c) d) e) koridorlarında koşuştururken zihinlerini işgal eden "aşağıdakilerden hangisi?" soru kalıbında kaybolup gidiyor. Bizler öğrencilerimizi sürekli eşik atlatıp birtakım köprülerden geçirerek eğitimi değersizleştiriyor, onların en güzel çağlarını heder ediyoruz. Çocuklar bir süre sonra karşılaştıkları her bilgiye bahsedilen eşiklerden atlarken, köprülerden geçerken işlerine yarayıp yaramayacağına göre değer biçmeye başlıyor. Böyle olunca hâl ve gidişatı etkileyecek birçok konu boşluğa düşebiliyor. Çocukların ilköğretimde, lisede ve üniversitede aldıkları eğitimin niteliğini test usulüyle hazırlanmış sınavlarla ölçmek, bu sınavların sonuçlarına göre onları başarılı/başarısız şeklinde kategorize etmek ne derece doğrudur? Test çözme ve çözdürmedeki performanslarına göre öğretmen ve öğrenci başarılı kabul edilemeyeceği gibi; anne, baba da bu uğurda çocuklarını teşvik ederek sorumluluklarını yerine getirmiş sayılamaz. Bu şekilde hareket ederek evlatlarımıza eğitim vermiş olmaz, onları bir aldatmacaya teslim etmiş oluruz yalnızca!

İlkokulun ilk sınıflarından itibaren öğrencilerimizi iyi bir lise kazanmaları yolunda hazırlıyor, liseye gelen çocukları iyi bir üniversiteye, üniversiteye gelen çocukları yine yolun sonunda kendilerini kabus misali bekleyen ve maalesef iş kapısının sihirli anahtarı kabul edilen sınavlara bol bol test çözdürerek hazırlıyoruz. Öyle ki bir noktadan sonra eğitim öğretim amacından saparak bütün süreç "test sürüşü"nden ibaret hâle geliyor! Bu usulle bilgiyi değil, bilgi cambazlığını ölçmekte olduğumuzu neden bir türlü fark etmiyoruz? Nasıl ki farklı marka ve modeldeki yüzlerce aracın test sürüşüne katılmak bizi bir araç sahibi yapmıyorsa test eşiklerinden ustalıkla atlamak da bizi iyi eğitilmiş ve donanımlı yapmaz. Eğitim yaklaşımımız bu şekilde olduğu için iyi diye nitelendirilen üniversiteleri bitirdiğimiz hâlde işimizin, mesleğimizin gerektirdiği becerileri hayatın içinde düşse kalka öğrenmek durumunda kalıyoruz.

Alışılmış çaresizlik eğitim ortamına o derece hâkim olmuş ki öğretmen, veli, öğrenci içine düştükleri test cenderesinin anlamsızlığını görüyor; fakat yakayı da bir türlü kurtaramıyor! Eğitimi, bünyeyi sarmış olan bu test "ur"undan kurtarmak mümkün müdür, yoksa canımızı bu canavara teslim mi edeceğiz?

Bir derdin varlığından söz ediliyorsa onun dermanını aramak da insanın vazifesidir. Liseye öğrenci seçerken çocuğun ortaokuldaki, üniversiteye öğrenci seçerken lisedeki ders başarısı ile sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılım oranı dikkate alınarak hareket edilebilir. Bunun çözüm olmadığı durumlarda talebin yoğunlaştığı az sayıdaki birkaç okul, müracaat edenleri kendisi bir sınava tabi tutabilir. Bu sınav da test biçiminde olmak zorunda değildir. Böyle yapıldığında ilköğretim ve lisede hiçbir ders ayırt edilmeksizin hepsi önemli ve anlamlı hâle gelir, dersin derste anlaşılması için gayret sarf edilir. Hiçbir konu sınav öncesinde ezberlenip "doldur boşalt"tan sonra unutuşun soğuk kucacağına terk edilmez. Böyle olunca çocuklar teste değil derse çalışır, içinde bulunduğu kademenin gereğini yerine getirerek aldığı eğitimi değerli bulur. Öğretmen de yaptığı işten tat almaya başlar. Aksi hâlde Demokles'in kılıcı gibi tepesinde sallanıp duran eleme sınavlarına odaklanan öğrenciyi derse katmak mümkün olmamakta, bu olmayınca bir yerden sonra öğretmen de boşa kürek çektiğini düşünerek kendini akıntıya bırakabilmektedir.

Eğitim sistemimiz üzerine bir heyula gibi çöken sınav geriliminden öğretmen, veli ve öğrencilerin kurtarılıp rahat nefes almaları sağlanabilirse eğitimin kalitesi artacaktır. En önemlisi de öğrenciler, bir daha geri gelmeyecek olan çocukluklarını yaşama fırsatını yakalayacaklardır. Küçük yaşlarında omuzlarına yüklenen lüzumsuz yükün baskısından kurtulacak, sağlıklı bir geleceğe doğru yürürken dünyaya sevgi dolu gözlerle bakabileceklerdir. Resme, müziğe, spora, edebiyata yeteneği olan çocuklar okulda bu alanlardan hızla uzaklaştırılıyor. Öğrencilerimiz, sürecin sonunda bu derslerin amiyane tabirle para etmediğini bir şekilde fark ederek işlerindeki közü küllenmeye terk ediyorlar.

Birbirlerini arkadaş bilmesi gereken çocuklarımızı henüz ilkokul sıralarında birbirine rakip yaparak robotlaştırıyoruz. İlkokulda üç, ortaokulda dört, lisede beş seçeneği dayattığımız evlatlarımızı hayatta seçeneksiz bıraktığımızı görmezden geliyoruz. Test sürüşü her defasında bizden hep daha hızlı olmamızı isterken aylar, mevsimler, yıllar birbirini kovalıyor; böyle böyle ömür geçip gidiyor. Çocuklarımız yazdan, kıştan, bahardan; uçan kelebekten, öten kuştan, açan çiçekten habersiz yaşayıp gidiyorlar. Varsa yoksa koşmak, hırsla hep daha hızlı koşmak! Biz okullarımızı test sarmalından kurtardığımızda muhatapları nazarında eğitimin kıymeti artacak, böylece ilgi ve yetenekleri doğrultusunda daha sağlıklı ve başarılı nesiller yetiştirme imkânı elde edilebilecektir.

Neden yağmur sonrası toprağın kokusunu içlerine çekerken, gökkuşağının güzelliğine kapılıp gitmek bizim çocuklarımızın da hakkı olmasın? Eğitim sistemimiz nesillerce test edildi, fakat onaylanmadı!

İÇİMDEKİ MÜZİK

Veysel KILIÇGİL

SHARON M. DRAPER, GENÇ TİMAŞ YAYINLARI, 256 S.

Kelimeler...Etrafım binlerce kelimeyle çevrili. Belki de milyonlarca.

Katedral, mayonez, nar. Mississippi, napolitan, suaygırı. İpeksi, korkunç, yanardöner. Gıdıklanma, hapşırık, dilek, endişe.

Kelimeler kar taneleri gibi etrafımda uçuşuyor. Her biri narin ve eşsiz, yere düşmeden avucumda eriyip gidiyorlar. İçimde kocaman bir yağm halinde birikiyorlar. Birbirine geçmiş düşüncelerden, cümle ve deyimlerden dağlar, zekice ifadeler, espriler, aşk şarkıları...

Kelimeler ve sesler. Babam bana şarkılar söyler, annem güç veren kelimeler fııldardı kulağıma. Bana veya benim hakkında söyledikleri her kelimeyi öğrendim, sakladım ve hiç unutmadım. Hiçbirini. Düşünce ve kelimelerin karmaşık işleyişini nasıl çözdüm bilmiyorum ama bu kendiliğinden ve hızlıca oldu. İki yaşına geldiğimde bütün anılarımda kelimeler ve bütün kelimelerin de bir anlamı vardı. Ama sadece kafamın içinde.

Şimdiye kadar tek kelime konuşmadım. Neredeyse on bir yaşındayım.

11 yaşında, beyin felçli bir kız. Adı Melody. Konuşamıyor, yürüyemiyor, kendi başına yemek yiyemiyor, en basit hareketleri dahi yapamıyor.

“Bir hacıyatmaz bile hareketlerini benden iyi kontrol edebiliyordu.”

Tekerlekli sandalyeye mahkûm. Buna rağmen çok iyi çalışan bir beyne sahip. Bir de mükemmel bir fotoğrafik hafızaya. Duyduğu hiçbir şeyi unutmuyor. Bir de müzik dinlemeyi çok seviyor. Dinlediği her şarkıya bir renk veriyor içinde.

Kitap, konuşmasa da Melody'nin ağzından yazılmış. Doğuştan beyin felçli olan Melody, aynı zamanda çevresindekiler tarafından “beyin özürlü” olarak bilinmektedir. Oysa o, çok güçlü bir beyne ve hafızaya sahiptir. Ama bunu çevresindeki kimse bilmemektedir. Sadece annesi Melody'nin çok iyi bir zekâya sahip olduğunu düşünmektedir ama çevresindekiler bunu annelik içgüdüüne bağlamaktadır. Henüz bir yaşındayken -daha sonra sıkça duyacağı şekilde- “normal” olmadığını, biraz farklı olduğunu anlamıştır. Oyuncaklarını tutamaz ve sadece bileğini ve başparmağını hareket ettirebilir. Henüz bebekken çevresinde konuşulan her şeyi anlar.

Annesi Melody'yi "normal" bir beyne sahip olduğu anlaşılısın diye sürekli doktora götürür ama hiçbir doktor Melody'nin zekasını fark edemez. Onun bir beyin felçli ve "zekâ özürlü" olduğunu aksine ihtimal vermeden, onun yanında açıklamaktadırlar.

"Yetişkinlerin duyamadığımı varsaymaları beni her zaman şaşırtmıştır. Görünmezmişim gibi benim hakkımda konuşup söylediklerini anlayamayacak kadar geri zekâlı olduğumu düşünüyorlar sanırım. "

Ama annesi hiçbir zaman bu ısrarından vazgeçmez.

"O kadar da akıllı değilsiniz beyefendi, sadece şanslısınız! Sorunsuz yetilere sahip olan bizler, sadece bağışlanmış kişileriz. Melody, birçok şeyi anlayabiliyor, iletişim kurabiliyor ve bunu kendisi için hiçbir şeyin doğru düzgün işlemediği bir dünyada yapıyor. Gerçekten dahi olan o!"

Melody okul çağına gelene kadar her şey aynı gider. Artık okul çağı gelmiştir ve Melody dışarıya açılacaktır. Başladığı okulda "engelli" denilen bir grup çocukla ayrı bir programdadır. 5. sınıfa kadar Melody için her şey çok sıradan ve sıkıcı geçer. Çünkü dört yıldır ona "zekâ özürlü" muamelesi yapılmıştır ve o buna katlanmak zorunda kalmıştır. Tekerlekli sandalyesinin kollarına bağlı plastik bir tepside yazılı birkaç düzine kelimeyle iletişim kurabilmektedir. Günlük hayatını kolaylaştıracak birkaç düzine kelimeye sıkışıp kalmak Melody için en büyük zorluktur.

Söyleyecek o kadar çok şeyim var ki! Herkes kendisini ifade etmek için kelimeleri kullanıyordu. Ben hariç. Ve eminim ki tüm bu insanlar kelimelerin gücünün farkında değildi. Oysa ben farkındaydım.

5. sınıf Melody için her şeyin değiştiği yıldır. "Özürlü" çocukların kaynaştırma sınıfları denilen bir uygulama ile "normal" çocukların dersine sokulması evvela Melody'yi telaşlandırmış ve utandırmıştır. Öğrencilerin tepkisinden çekinmektedir. Korktuğu gibi de olmuş, "normal" öğrenciler çoğunlukla onları görmezden gelmiş veya onlarla dalga geçmiştir. Melody'nin hayatındaki bir başka dönüm noktası ise tam olarak onun durumuna uygun bir bilgisayarın alınmasıdır. Elvira adını verdiği bu bilgisayar sayesinde daha önce kaydedilmiş binlerce kelime ve cümle, bir tuşla kullanabildiği tek parmağının altındadır. Artık birkaç düzine kelimenin dışına çıkma imkânı bulmuştur ve Elvira'yla ilk sunları söyler:

"Merhaba baba, merhaba anne, çok mutluyum. Sizleri seviyorum."

*

Son şarkılarımı duydun mu? İşte bu harika. Heceleme testi nasıl geçti?

Sıradan kelimeler, normal diyaloglar. Hiçbir zaman bunlara sahip olamamıştım. Harikaydı.

Melody artık okulda iletişim kurabilecek ve kendini ispatlayabilecektir. Elvira yardımıyla kaynaştırma programındaki derslere katılır ve “özürlü” olmadığını zor olsa da ispatlar. Hatta eyaletler arası bilgi yarışması için yapılan ön elemeye dahi –engellemelere rağmen- katılır ve birinci seçilir. Eyalet içi bilgi yarışmasında okulu temsil eden ekiptedir ve birinci olurlar. Artık sıra ulusal yarışmadadır ve Melody için bu kendini kabul ettirmek gibi çok büyük bir anlam ifade eder. Ancak ulusal yarışmaya giden uçak seferi öne alınmıştır ve Melody’yi tam olarak kabullenemeyen ekip ona bunu haber vermez ve çok istediği yarışmaya katılamaz. Bu, onun için çok büyük bir yıkım olur.

İçimdeki Müzik, çocuk kitabı olarak değerlendirilse de aslında –klişe olacak ama gerçekten öyle- her yaştan insanın okuması gereken bir kitap. Ama özellikle çocuklarımıza; nüfusu 82 milyon olan ülkemizde sayıları 10 milyona yaklaşan “engelli” insanlarımızı, neden sokaklarda göremediğimizi hissettirmesi bakımından okutulmalı. Engellenip “engelli” diye dışlanan insanlarımızı, mücadeleyi, vefayı, fark etmediğimiz kötülüklerimizi anlamamız için çok güzel bir eser. Bir öğretmen olarak, kitabı okuttuğum öğrencilerimden aldığım geri dönüşlere bakarak her öğretmenin de okuması ve öğrencilerine okutması gereken bir kitap olduğu kanaatindeyim. Dili oldukça akıcı ve çevirisi oldukça güzel olan kitabı okurken sayfaların nasıl bu kadar hızlı geçtiğine şaşırıyorsunuz.

Yaşanmış bir hikâyeden alındığı belirtilen kitabın sonunda Melody, tarih öğretmeninin verdiği otobiyografi ödevini yapmaya başlamaktadır.

Kelimeler...Etrafım binlerce kelimeyle çevrili. Belki de milyonlarca.

Katedral, mayonez, nar. Mississipi, napolitan, suaygırı. İpeksi, korkunç, yanardöner. Gıdıklanma, hapşırık, dilek, endişe.

Kelimeler kar taneleri gibi etrafımda uçuşuyor. Her biri narin ve eşsiz, yere düşmeden avucumda eriyip gidiyorlar. İçimde kocaman bir yağın halinde birikiyorlar. Birbirine geçmiş düşüncelerden, cümle ve deyimlerden dağlar, zekice ifadeler, espriler, aşk şarkıları...

Kelimeler ve sesler. Babam bana şarkılar söyler, annem güç veren kelimeler fısıldardı kulağıma. Bana veya benim hakkımda söyledikleri her kelimeyi öğrendim, sakladım ve hiç unutmadım. Hiçbirini. Düşünce ve kelimelerin karmaşık işleyişini nasıl çözdüm bilmiyorum ama bu kendiliğinden ve hızlıca oldu. İki yaşına geldiğimde bütün anılarımda kelimeler ve bütün kelimelerin de bir anlamı vardı. Ama sadece kafamın içinde.

Şimdiye kadar tek kelime konuşmadım. Neredeyse on bir yaşındayım.